

Het bonte palet dat stadsdichterschap heet

Een onderzoek naar het stadsdichterschap in vijf Nederlandse steden

Anke Martens (s1004205)

6 juli 2020

Bachelorwerkstuk Moderne Letterkunde

Nederlandse Taal en Cultuur, Radboud Universiteit Nijmegen

Prof. Dr. J.H.Th. Joosten

Inhoudsopgave

0. Samenvatting	3
1. Inleiding	3
2. Methode.....	6
3. Analyse van het stadsdichterschap per stad	8
3.1. Amsterdam.....	8
3.2. Rotterdam	11
3.3. Utrecht	13
3.4. Eindhoven.....	16
3.5. Groningen	19
4. Verschillende visies op het stadsdichterschap	21
5. Conclusie en discussie.....	24
6. Bibliografie.....	28

0. Samenvatting

De laatste vijftien jaar heeft het stadsdichterschap in de Lage Landen een enorme vlucht genomen en is de stadsdichter niet meer weg te denken uit het literaire veld. In deze tekst wordt het fenomeen ‘stadsdichterschap’ opgeworpen als onderwerp voor een nieuwe literatuurgeschiedschrijving van de Nederlandse letterkunde. Om meer inzicht te krijgen in het stadsdichterschap is een analyse gemaakt van het stadsdichterschap in Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Eindhoven en Groningen tussen 2005 en 2020, waarbij ook gekeken is naar visies op het stadsdichterschap van gemeentes, poëziecritici en stadsdichters zelf. Hierbij stond de vraag centraal hoe het stadsdichterschap tussen 2005 en 2020 in deze steden is ingericht. Er blijken veel verschillen te bestaan tussen steden als het gaat om de facilitering en financiering van het stadsdichterschap, maar ook wat betreft het aanstellen van stadsdichters en de criteria die daarbij worden gehanteerd.

1. Inleiding

Op 29 januari 2015 kopte *De Volkskrant*: ‘Aantal stadsdichters naar record’. In dit artikel signaleert Merel Buiting het groeiende aantal stadsdichters in Nederland. Ze verwijst daarbij naar stichting Poëtikos, die jaarlijks een nationale stadsdichtersdag organiseert, en het overzicht dat deze organisatie had gemaakt van de steden en dorpen die toentertijd officieel een dichter hadden aangesteld. Het aantal zou tussen 2005 en 2015 van negentien naar vierenvijftig zijn gestegen (Buiting 2015). In het tijdschrift *Tirade* merkte Rutger Cornets de Groot al in 2005 de opmars van de stadsdichter op. Hij zag de ontwikkeling als een typisch onderdeel van poëzie in het postmoderne tijdperk:

Niet langer betrachten ze [dichters] in isolement de allerindividueelste expressie van de allerindividueelste emotie (...). Dichters zijn geen genieën meer, geen romantische helden; op een enkele naïeveling na zijn ze zelfs niet onmaatschappelijk meer. Poëzie is integendeel in de mode, en de publieke ruimte is er tegenwoordig dan ook van vergeven. Elke aan de weg timmerende stad praat met een stadsdichter, poëziefestivals trekken duizenden bezoekers, gedichten worden afgedrukt op T-shirts, bierviltjes en kussenslopen ja zelfs in de tram ontkom je niet aan poëzie. (Cornets de Groot 2005, 87)

Ook Hugo Brems liet in *Altijd weer vogels die nesten beginnen. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1945-2005* (2006) zien dat er een dergelijke ontwikkeling gaande was binnen de literatuur en dat stadsdichters daarbinnen de functie zouden hebben literatuur uit het isolement te halen en poëzie te combineren met de actualiteit. Hij schetste dat de literatuur werd

‘opengebroken’, doordat er meer poëzie verscheen op plekken waar men dat niet zo snel verwachtte, door sprekers die men niet snel in verband bracht met poëzie en in combinatie met andere (soms minder prestigieuze) vormen van kunst en cultuur (Brems 2006, 629). Over het nieuwe literatuurconcept dat hij zag ontstaan schreef Brems:

De contouren ervan zijn vooralsnog nauwelijks te beschrijven, maar het lijkt erop dat aspecten als entertainment, lichtheid, nut, wisselwerking tussen individu en collectiviteit, vrije creativiteit en expressiedrang, toeval en snelheid er deel van uitmaken: een literatuur die zich niet keert tegen de dominante consumptiecultuur, maar zich er goed in voelt. (Brems 2006, 629-630)

De ontwikkeling die Brems naar voren bracht, sluit aan bij de woorden van Cornets de Groot in *Tirade*. Binnen het ‘nieuwe literatuurconcept’ zijn verschillende nieuwe fenomenen te ontdekken, waaronder de opkomst van het stadsdichterschap. In het tijdschrift *Ons Erfdeel* werd in 2008 ook door Fleur Speet een artikel gewijd aan het stadsdichterschap. Hierin maakte zij duidelijk dat er veel vragen rijzen rondom het ambt van de stadsdichter, zoals: hoe professioneel moet een stadsdichter zijn?, of: hoeveel politiek commentaar mag een stadsdichter geven?. Wat het stadsdichterschap precies inhoudt, is dus niet zonneklaar.

Het wetenschappelijk onderzoek naar het stadsdichterschap in de Lage Landen dat tot nu toe is gedaan heeft voor een deel betrekking op het stadsdichterschap in vroeger tijden. Zo publiceerde Herman Brinkman in 2011 in *Spiegel der Letteren* het artikel ‘De Gentse dichter Everaert Taybaert en het stadsdichterschap in de late middeleeuwen’. Nina Geerdink publiceerde in hetzelfde nummer het artikel ‘Stadsdichterschap in de zeventiende eeuw. Jan Vos (1610 – 1667) en Amsterdam’. Daarnaast is er ook onderzoek gedaan naar het moderne stadsdichterschap in de Lage Landen, maar dit gaat met name in op bepaalde stadsgedichten of op afzonderlijke stadsdichters. Zo schreef Stéphanie Vanasten in 2017 het artikel ‘Over materiële oorspronkelijke literatuur in de openbare ruimte. Het hedendaagse stadsdichterschap en zijn visuele poëziedragers en -installaties, naar een gedicht van Joke van Leeuwen’. Vanasten gebruikt hierin het stadsdichterschap als casus om de ‘kwestie van oorspronkelijke, materiële literatuur buiten het boek en het digitale medium te onderzoeken’ (Vanasten 2017, 364) en zoomt daarbij, zoals de titel van het onderzoek al duidelijk maakt, in op een gedicht van Joke van Leeuwen (voormalig stadsdichter van Antwerpen). Een ander voorbeeld is het onderzoek van Odile Heynders, getiteld ‘De dichter als publieke intellectueel. Ramsey Nasr’ (2015). Naast deze onderzoeken zijn er door enkele instanties lijsten bijgehouden met daarop

alle stadsdichters die Nederland en Vlaanderen hebben gekend.¹ Helaas zijn deze lijsten niet allemaal raadpleegbaar en zijn ze geen van alle up-to-date gehouden.

Kort geleden, in april 2020, verscheen in een themanummer van *Nederlandse Letterkunde* een artikel van Laurens Ham, Nina Geerdink, Johan Oosterman, Remco Sleiderink en Sander Bax getiteld ‘Krijg je nog rente voor een lied? Stadsdichterschap als eer en verdienste sinds de middeleeuwen’. In dit artikel wordt het stadsdichterschap van de middeleeuwen tot nu besproken. Hierbij wordt hoofdzakelijk aandacht besteed aan de vraag ‘hoe het stadsdichterschap verbonden is met economisch, sociaal en symbolisch profijt’ (Ham et al. 2020, 101).² In het artikel wordt tevens aangetoond dat vanaf 2001 de traditie van het stadsdichterschap ‘heruitgevonden’ is en dat het fenomeen de laatste twee decennia een bloeiperiode heeft gekend (Ham et al. 2020, 110).

Het moge duidelijk zijn dat het stadsdichterschap na de ontwikkelingen van de laatste jaren niet meer weg te denken is als onderdeel van het literaire veld. Tegelijkertijd is het echter, zoals hierboven reeds duidelijk werd, niet helder wat het ambt precies inhoudt en wat er zoal komt kijken bij het stadsdichterschap. Om deze redenen is het van groot belang het stadsdichterschap nader te onderzoeken en het zijn welverdiende plek te geven in een nieuwe literatuurgeschiedenis van de Nederlandse Letterkunde, oftewel het vervolg op *Altijd weer vogels die nesten beginnen. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1945-2005* van Hugo Brems (2006).

Dit onderzoek heeft als doel meer inzicht te krijgen in de vormgeving van het stadsdichterschap en de ontwikkeling daarvan gedurende de afgelopen vijftien jaar. Hiertoe worden casestudies gemaakt van het stadsdichterschap in vijf grote steden in Nederland.³ De vraag die in dit onderzoek centraal staat luidt: Hoe is het stadsdichterschap tussen 2005 en 2020 ingericht in Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Eindhoven en Groningen?⁴

---

¹ Onder deze instanties vallen Bart F.M. Droog, die zelf stadsdichter van Groningen is geweest, Poëziecentrum vzw en eerder genoemde Stichting Poëtikos. Het overzicht van laatstgenoemde is niet meer raadpleegbaar en is daarom ook niet opgenomen in de bibliografie.

² Het artikel van Ham et al. verscheen na het uitvoeren van dit onderzoek en werd pas ontdekt tijdens het schrijven van deze tekst. Derhalve is er bij enkele delen van dit onderzoek sprake van overlap met delen van het onderzoek van Ham et al. Om deze reden ga ik hier nog niet uitgebreid in op de inhoud van dit artikel. In de volgende paragraaf zal duidelijk worden hoe met deze kwestie is omgesprongen.

³ De keuze voor deze aanpak en de keuze voor de onderzochte steden worden beschreven in het volgende hoofdstuk.

⁴ In sommige van deze steden was al voor 2005 sprake van stadsdichterschap. Ook hiernaar wordt onderzoek gedaan, omdat het eerdere stadsdichterschap invloed kan hebben gehad op het latere stadsdichterschap. De afbakening ‘2005 tot 2020’ is dus een richtlijn en geen vast gegeven.

2. Methode

Volgens het *Algemeen Letterkundig Lexicon* kan de term ‘stadsdichter’ als volgt gedefinieerd worden:

Een stadsdichter is een dichter die door het bestuur van een stad (college van burgemeester en wethouders/schepenen) is aangesteld om in een jaar of langere periode een aantal gedichten te schrijven en eventueel voor te dragen bij bijzondere gebeurtenissen binnen de gemeente. Het is gebruikelijk dat de dichter hiervoor een vergoeding ontvangt. Doorgaans gaat aan de benoeming een open sollicitatieprocedure vooraf. Het fenomeen stadsdichter blijkt een opportuniteit te zijn om poëzie met een groter publiek te delen. (Van Bork et al. 2012)

Deze definitie vormt een geschikt uitgangspunt voor dit onderzoek, maar is erg algemeen en laat veel vragen over het stadsdichterschap onbeantwoord. Zo wordt bijvoorbeeld nog niet duidelijk aan welke criteria een stadsdichter zou moeten voldoen. Dit onderzoek poogt het stadsdichterschap inzichtelijker te maken en een duidelijker beeld te scheppen van de manieren waarop het stadsdichterschap zich manifesteert. Hiertoe wordt, zoals de hoofdvraag van dit onderzoek al duidelijk maakte, het stadsdichterschap in vijf verschillende steden in Nederland onder de loep genomen.

Omdat dit onderzoek uitgevoerd is in het kader van een bachelorwerkstuk, was er helaas geen ruimte om een onderzoek op te zetten dat representatief is voor het gehele Nederlandse taalgebied. Om deze reden is het onderzoek op verschillende manieren ingeperkt. Ten eerste is ervoor gekozen het stadsdichterschap in Vlaanderen buiten beschouwing te laten. Dit onderzoek geeft zodoende dus louter een beeld van het stadsdichterschap in Nederland. Daarnaast is besloten casestudies te maken van vijf Nederlandse steden. Daarbij is uitgegaan van de grootste steden van Nederland, vanuit de gedachte dat over deze steden veel informatie beschikbaar zou zijn.⁵ Tijdens kort vooronderzoek is gebleken dat Den Haag, de op twee na grootste stad van Nederland, na de termijn van de eerste stadsdichter gestopt is met het stadsdichterschap. Hoewel dit zeker interessant is, is toch besloten Den Haag buiten beschouwing te laten en in plaats daarvan de op vijf na grootste stad van Nederland, Groningen, mee te nemen in het onderzoek. Dit onderzoek richt zich namelijk onder andere op de opeenvolging van de verschillende stadsdichters en de stad Den Haag is hier niet geschikt voor. Zodoende wordt in dit onderzoek het stadsdichterschap in de steden Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Eindhoven en Groningen onder de loep genomen. Door Groningen erbij te nemen, ontstaat een groter

---

⁵ Grote steden hebben bijvoorbeeld vaak een ‘eigen’ krant, zoals het *Rotterdams Dagblad*.

corpus aan stadsdichters en bovendien zijn met deze vijf steden vijf verschillende provincies van Nederland vertegenwoordigd. Dit onderzoek poogt echter nadrukkelijk niet een volledig beeld te geven van het stadsdichterschap in Nederland. In plaats daarvan kan dit onderzoek gezien worden als een verkenning van het fenomeen en als een aanzet voor vervolgonderzoek.

Om tot een antwoord op de hoofdvraag te komen, zullen verschillende aspecten van het stadsdichterschap uitgediept worden. Er zal per stad worden ingegaan op welke betekenis een stad aan de stadsdichter geeft, door wie en hoe het stadsdichterschap gefaciliteerd en gefinancierd wordt, wie het ambt van stadsdichter in deze steden hebben bekleed en hoe de benoeming van stadsdichters in zijn werk gaat. Hierbij zal ook gekeken worden naar de ontwikkelingen door de jaren heen. In het hoofdstuk ‘Analyse van het stadsdichterschap per stad’ zal dit alles steeds per stad behandeld worden. Er zal telkens in het algemeen op het stadsdichterschap in de stad in kwestie worden ingegaan en er zal een aantal opvallende gebeurtenissen, verschijnselen of ontwikkelingen worden uitgediept.⁶ In het hoofdstuk ‘Verschillende visies op het stadsdichterschap’ zal beschreven worden hoe er vanuit verschillende oogpunten tegen het stadsdichterschap in de onderzochte steden wordt aangekeken.⁷ Op deze manier worden de visies van verschillende instanties meegenomen bij de definiëring van het stadsdichterschap.

Voor dit onderzoek zijn veel verschillende digitale bronnen geraadpleegd. Enerzijds is gezocht naar informatie op relevante websites, zoals de websites van instanties die het stadsdichterschap faciliteren of, indien aanwezig, de websites van stadsdichters zelf. Anderzijds is informatie verzameld uit vele krantenartikelen waarin bijvoorbeeld een nieuwe stadsdichter wordt aangekondigd of waarin deze wordt geïnterviewd. Omdat nieuws over stadsdichters meestal streekgebonden is, zijn voornamelijk artikelen gebruikt uit kranten met regionaal nieuws, zoals bijvoorbeeld het *Rotterdams Dagblad* (onderdeel van *AD*). De gebruikte krantenartikelen zijn geraadpleegd via de krantenbank *Nexis Uni* (onderdeel van *LexisNexis*).⁸

Zoals beschreven, is zeer recent een artikel van Ham et al. over het stadsdichterschap verschenen in *Nederlandse Letterkunde* en was het niet mogelijk te anticiperen op deze publicatie tijdens de uitvoering van dit onderzoek. Dit heeft als gevolg dat een deel van dit onderzoek lijkt op het onderzoek van Ham et al.. Aan het slot van dit onderzoek zal duidelijk worden dat dit onderzoek gezien kan worden als verdieping bij of aanvulling op het onderzoek

---

⁶ Hoe diep er op een bepaalde dichter wordt ingegaan is afhankelijk van zijn of haar bezigheden en eventuele opschudding rondom zijn of haar stadsdichterschap.

⁷ Het gaat hier om de perspectieven van de gemeente, de stadsdichters zelf en poëziecritici.

⁸ Bij het zoeken van krantenartikelen is steeds gebruik gemaakt van de volgende zoektermen: ‘stadsdichter [stad]’ en ‘[naam stadsdichter] stadsdichter [stad]’.

van Ham et al.. Dan zal ook vanzelf blijken welke conclusies al werden getrokken door Ham et al..

3. Analyse van het stadsdichterschap per stad

In de volgende paragrafen wordt het stadsdichterschap en de ontwikkeling daarvan in de steden Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Eindhoven en Groningen behandeld.

3.1. Amsterdam

De stad Amsterdam kent het stadsdichterschap vanaf 2006 en sindsdien hebben, inclusief de huidige stadsdichter, acht dichters het ambt bekleed. Zij hadden de functie elk voor één tot drie jaar.⁹ Sinds 2010 is de stadsdichter van Amsterdam onderdeel van de Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam (SLAA)¹⁰, zoals vermeld staat op de website van de stichting¹¹, en het stadsdichterschap werd sinds die tijd dan ook gefinancierd door de SLAA, samen met *Het Parool*, de krant waarin de stadsgedichten gepubliceerd worden, en de gemeente Amsterdam.¹² Laatstgenoemde heeft zich echter sinds 2018 teruggetrokken van het project. Het stadsdichterschap van de huidige stadsdichter wordt betaald uit de reserves van de SLAA en *Het Parool* en er wordt gezocht naar nieuwe financieringsmogelijkheden voor de komende jaren (SLAA 2019).

De stadsdichter schrijft zijn of haar gedichten volledig onafhankelijk, maar wordt wel officieel benoemd nadat deze is gekozen door een commissie. Tot 2018 werd de dichter aangesteld door het dagelijks bestuur van het stadsdeel Centrum van Amsterdam. Strikt genomen is de stadsdichter van Amsterdam dus slechts een *stadsdeeldichter*. Desalniettemin wordt deze al jaren gepresenteerd als simpelweg de ‘stadsdichter van Amsterdam’.¹³ Na de benoeming van de eerste stadsdichter was hier al kritiek op. Op de site *Rottend Staal Online* werd bepleit dat een *stadsdichter* benoemd zou moeten worden door het college van Burgemeester en Wethouders (Peters 2006). Momenteel houdt de gemeente zich echter volledig

---

⁹ Hoe lang de dichters precies stadsdichter van Amsterdam waren varieert.

¹⁰ Voorheen huiste de stadsdichter bij het Weerwoordfestival (Starik 2010).

¹¹ Het gaat hier om de webpagina ‘Stadsdichter van Amsterdam’ (zie bibliografie).

¹² Een deel van de financiering bestaat uit een vergoeding die de stadsdichter krijgt. Het is niet duidelijk hoe hoog die vergoeding in Amsterdam is.

¹³ Dit gebeurt bijvoorbeeld op de website van de SLAA. Omdat het gangbaar is de dichter van stadsdeel Centrum zo aan te duiden, wordt dat hier ook gedaan. Dichters die dichten voor andere stadsdelen worden buiten beschouwing gelaten.

afzijdig. De huidige stadsdichter werd benoemd door een commissie bestaande uit Daphne de Heer (voormalig directrice van de SLAA), Ronald Ockhuysen (*Het Parool*) en voormalig stadsdichter K. Schippers (SLAA 2019). Vergelijkbare commissies waren in voorgaande jaren ook al betrokken bij het kiezen van een stadsdichter. Welke criteria gehandhaafd worden bij het kiezen van een stadsdichter staat overigens nergens expliciet vermeld, maar er kan geconcludeerd worden dat er tot nu toe steeds gekozen werd voor een dichter die minstens één bundel heeft uitgebracht.

Door de jaren heen is Amsterdam bezongen door de volgende dichters: Adriaan Jaeggi (2006 en 2007), Robert Anker (2008), Mustafa Stitou (2009 tot mei 2010), F. Starik (mei 2010 tot en met 2011), Menno Wigman (2012 en 2013), Anna Enquist (2014 en 2015), K. Schippers (2016 tot en met 2018) en huidige stadsdichter Gershwin Bonevacía (sinds 2019). Wat ten eerste opvalt aan deze groep dichters is dat voornamelijk mannen het ambt hebben bekleed. Anna Enquist is tot nu toe de enige vrouw die deze rol op zich mocht nemen. Daarnaast valt op dat de meeste stadsdichters gevestigde namen zijn en vaak ook prijzen voor hun poëzie hebben gewonnen.¹⁴ Een uitzondering hierop vormen Gershwin Bonevacía, die toen hij werd gevraagd voor het stadsdichterschap maar één bundel op zijn naam had staan die in eigen beheer was uitgegeven (Jaeger 2019), en Adriaan Jaeggi. In *De Groene Amsterdammer* werd na Jaeggi's dood in 2008 gesteld dat het niet logisch was om Jaeggi te benoemen tot eerste stadsdichter: 'Hij had per slot van rekening slechts één dichtbundel op zijn naam staan (...). Bovendien: was hij in een stad waar de dichters voor het oprapen zijn, de beste? Waarom geen Campert, Kouwenaar, Van Toorn, of waarom Vinkenoog (...) niet benoemd?' (Monna 2008).

Daarnaast is de manier waarop Jaeggi in 2006 werd benoemd tot eerste stadsdichter van Amsterdam opvallend te noemen. In zijn toespraak op de avond van zijn aanstelling, die hij later op zijn blog plaatste, legt hij uit hoe hij is verkozen tot eerste stadsdichter. Hij illustreert hoe hij tot het inzicht was gekomen dat vele steden een stadsdichter hadden aangesteld, maar dat Amsterdam achterbleef. Dit vond hij onacceptabel, waarop hij een oproep voor een stadsdichter in *Het Parool* plaatste. Medewerkers van de gemeente Amsterdam stuitte vervolgens op deze oproep en zouden, zo zegt Jaeggi in zijn toespraak, hebben gezegd: 'Als jij het dan zo graag wilt, met je grote mond, doe jij het dan maar'.

---

¹⁴ Deze bewering is gebaseerd op biografische gegevens van de dichters afkomstig van de site van de KB, krantenartikelen die worden aangehaald of de websites van de dichters zelf (zie bibliografie). Met 'gevestigde namen' wordt bedoeld dat deze dichters vóór het bekleden van het ambt van stadsdichter al bekend waren en meerdere bundels hadden gepubliceerd.

De manier waarop Jaeggi benoemd is, werd vaak aangehaald in de krantenberichten die verschenen na de dood van de dichter. Hier en daar werd geschreven dat hij zichzelf tot stadsdichter benoemd zou hebben.¹⁵ Dit idee is ook overgenomen door Jaeggi's opvolger Robert Anker. Hij werd eind januari 2008 benoemd en wilde zich nadrukkelijk presenteren als *eerste* stadsdichter van Amsterdam, zo blijkt uit de tekst op de achterflap van zijn bundel met stadsgedichten, *De dichter en stad*, die verscheen na Ankers aftreden (Harmens 2009). Daarnaast blijkt uit een artikel in *Het Parool* waarin Anker wordt geciteerd, dat hij zichzelf uitermate geschikt achtte voor het ambt van stadsdichter:

“Ik zou het gek gevonden hebben als men voor het kiezen van een stadsdichter niet bij mij was uitgekomen. Dat klinkt misschien arrogant, maar in de jaren tachtig heb ik twee bundels geschreven, (...) vol onmiskenbare Amsterdamse straatbeelden. Ik was dus al een tijdje stadsdichter avant la lettre” (Moll 2017)

Uit deze gegevens blijkt dat Anker Jaeggi als stadsdichter allerminst serieus nam.

Tot slot zijn er nog enkele noemenswaardige punten binnen het stadsdichterschap van Amsterdam. Zo kreeg de vierde stadsdichter, F. Starik, aan het eind van zijn ambt een Ereteken van Verdienste van burgemeester Van der Laan. Starik wordt, ook al noemde hij het stadsdichterschap zelf een ‘loze functie’, gezien als een stadsdichter die erg aanwezig was in de stad, door onder andere zijn vele optredens en de editie van daklozenkrant *Z!* die geheel over Stariks stadsdichterschap ging (Moll 2018). Daarnaast viel Stariks opvolger Menno Wigman op door de evenementen die hij organiseerde, waaronder poëziebijeenkomsten in een gevangenis in de Bijlmer (Van Hasselt 2014) en een avond voor ‘vergeten’ dichters (Bertina 2013). Tevens werd tijdens zijn ambt de eerste *Avond van de Stadsdichter* georganiseerd op initiatief van de SLAA. Volgens de website van de stichting is de avond ‘een soort Zomergasten: het publiek maakt kennis met deze veelzijdige dichter, die wordt geïnterviewd over zijn leven, zijn werk, zijn band met Amsterdam en de optredende dichters en schrijvers die hij bewondert’ (SLAA 2013). Een dergelijke avond werd voor de stadsdichters na Wigman ook georganiseerd. Verder viel aan het stadsdichterschap van Anna Enquist op dat zij zich zichtbaar heeft gemaakt in de stad: haar dichtregels werden gebruikt om bankjes bij metrohaltes te verfraaien. Enquist liet in *Het Parool* (4 april 2015) weten blij te zijn iets in de stad te kunnen achterlaten. Op deze manier wordt het

---

¹⁵ Bijvoorbeeld in het artikel ‘Humor was het kenmerk van alles wat Jaeggi deed; in Memoriam Adriaan Jaeggi 1963-2008’ in *Trouw* op 12 juni 2008. De auteur van dit artikel is overigens onbekend, daarom is dit artikel in de bibliografie opgenomen met ‘Anoniem’ in plaats van een auteursnaam. Dit wordt ook toegepast bij andere artikelen waarvan de auteur onbekend is.

stadsdichterschap expliciet gekoppeld aan poëzie in de openbare ruimte. Gershwin Bonevacía gaat als stadsdichter aan de slag met wat hij noemt ‘aftakkingen van de klassieke poëzie’, zoals spoken word en rap (Moll 2019). Bovendien maakte hij een poëtische film over de stad, toen Amsterdam recentelijk was stilgevallen door de maatregelen die werden genomen vanwege het coronavirus (Kelderman 2020).

3.2. Rotterdam

Sinds 2007 heeft Rotterdam, inclusief de huidige stadsdichter, zeven stadsdichters gehad. Uit een brief van het college van Burgemeester en Wethouders aan de gemeenteraad over de aanstelling van huidige stadsdichter Dean Bowen kan veel worden opgemaakt over de organisatie van het stadsdichterschap in deze stad. Zo wordt duidelijk dat de activiteiten van de stadsdichter worden gecoördineerd door Bibliotheek Rotterdam, maar dat hij of zij wordt benoemd door het college van B&W. Elke stadsdichter mag het ambt twee jaar lang bekleden. Verder wordt vermeld dat de kandidaat-stadsdichter wordt voorgedragen door ‘een onafhankelijke benoemingscommissie, bestaand uit vooraanstaande leden van het Rotterdamse literaire circuit’. Daarbij wordt aangegeven dat er gezocht is naar een dichter die een breed publiek kan bereiken, een eigenzinnig dichterschap heeft en poëzie kan brengen naar plekken in de stad die daar nog niet bekend mee zijn. Hoewel er in de brief meerdere alinea’s worden gewijd aan de poëzie-ervaring van Bowen, wordt niet vermeld dat de stadsdichter een bundel moet hebben uitgebracht voor hij of zij gekozen kan worden. Wanneer we echter kijken naar de stadsdichters die de stad heeft gekend, kan gesteld worden dat veruit de meeste Rotterdamse stadsdichters voor het vervullen van het ambt gedebuteerd zijn. Ten slotte staat in de brief vermeld dat het stadsdichterschap gefinancierd wordt door de Bibliotheek Rotterdam. Het geld dat de bibliotheek te besteden heeft komt voor het grootste deel voort uit subsidie van de gemeente, zo blijkt uit het beleidsplan voor 2017-2020 van de stichting (Bibliotheek Rotterdam 2016, 24-25). Volgens de brief zou er ieder jaar 65.000 euro worden begroot voor het stadsdichterschap. Hoeveel geld er precies als honorarium aan de stadsdichter wordt gegeven is onduidelijk.

Op de website van Bibliotheek Rotterdam wordt de term ‘stadsdichter’ als volgt gedefinieerd: ‘De stadsdichter is een literair ambassadeur, commentator en bruggenbouwer voor de stad’. Ook wordt vermeld dat de stadsdichter ieder jaar minimaal zes stadsgedichten schrijft. Volgens een artikel in het *Rotterdams Dagblad* (31 januari 2019) zou de stadsdichter daarbij verplicht zijn te dichten over de dodenherdenking en de herdenking van het

bombardement op Rotterdam.¹⁶ De stadsgedichten die sinds 2013 zijn geschreven zijn te vinden op de website van de bibliotheek en bij een aantal staat bovendien vermeld hoe het gedicht in kwestie verspreid is. Hierbij valt enerzijds op dat een aantal gedichten een plek heeft gekregen in de stad, bijvoorbeeld op posters, maar ook permanent op gevels van gebouwen. Anderzijds worden de gedichten in andere bijzondere vormen verspreid, zoals op ansichtkaarten, op tassen of middels speciaal daarvoor gemaakte video's. De stadsgedichten worden dus in grote mate als poëzie in de openbare ruimte gepubliceerd. Hiernaast zijn veel stadsgedichten op evenementen voorgedragen.

Tot nu toe kende Rotterdam de volgende stadsdichters: De Woorddansers (2007 en 2008), Jana Beranová (2009 en 2010), Ester Naomi Perquin (2011 en 2012), Daniël Dee (2013 en 2014), Hester Knibbe (2015 en 2016), Derek Otte (2017 en 2018) en Dean Bowen (sinds 2019). Kijkend naar deze groep dichters springt als eerste het collectief De Woorddansers in het oog. Het Rotterdamse stadsdichterschap werd voor het eerst ingevuld door een groep, bestaande uit een dichter, een performer, een dj en een gitarist. In het eerder genoemde artikel 'Dichten voor eigen parochie. Stadsdichters in Nederland en Vlaanderen' van Fleur Speet in *Ons Erfdeel* (2008) wordt dit bijzondere stadsdichterschap besproken. De Woorddansers maakten van gedichten video's waarbij muziek en performance de hoofdrol kregen en zij hadden geen dichtbundel op hun naam staan. De keuze voor deze groep als eerste stadsdichter van Rotterdam kon daarom rekenen op verbaasde reacties en kritiek. Op de website van voormalig literair weblog *De Contrabas* rees de vraag waarom er niet was gekozen voor iemand met literair talent (Speet 2008, 20).

Na De Woorddansers zijn alleen nog individuen aangesteld als stadsdichter. Inzoomend op deze dichters zien we dat de groep als het ware in tweeën te delen is. Bij Jana Beranová, Ester Naomi Perquin, Daniël Dee, Hester Knibbe hebben we te maken met de meer traditionele dichters. Voor ze begonnen aan hun ambt brachten ze allen al verschillende dichtbundels uit.¹⁷ Hoewel Derek Otte en Dean Bowen ook al waren gedebuteerd voordat zij werden gekozen als stadsdichter, zijn zij beiden begonnen als spoken word-artiest.¹⁸ In die zin zijn zij minder

---

¹⁶ De informatie is afkomstig uit het artikel 'Afscheid van Derek Otte stadsdichter'. Ik heb de informatie niet op de website van de Bibliotheek Rotterdam of de gemeente kunnen verifiëren. Op die websites is niets te vinden over verplichte thematiek. Wanneer gekeken wordt naar de stadsgedichten die te vinden zijn op de website van de bibliotheek, wordt echter duidelijk dat er wel verschillende gedichten bij de dodenherdenking en de herdenking van het bombardement zijn geschreven. Daarnaast valt op dat sommige stadsdichters een gedicht hebben geschreven dat speciaal voor kinderen bedoeld is.

¹⁷ Dit blijkt uit biografische gegevens van de dichters afkomstig van de website van de KB, de websites van de dichters zelf of, in het geval van Beranová, de website van Singeluitgeverijen (zie bibliografie).

¹⁸ Dit blijkt uit biografische gegevens afkomstig van de websites van Otte en Bowen (zie bibliografie).

traditioneel te noemen. In *Metro* (8 november 2018)¹⁹ gaf Otte aan dat hij niet had verwacht dat hij kans kon maken op het stadsdichterschap, omdat men eerder kiest voor, zoals hij het noemt, ‘poëtische schrijvers’. Zowel Otte als Bowen werd bekroond voor spoken word-performances. Wat verder opvalt aan de groep dichters, is dat een aantal van hen voor of na het stadsdichterschap ook andere dichter-functies heeft gehad. Zo was Ester Naomi Perquin van 2017 tot 2019 Dichter des Vaderlands, was Daniël Dee huisdichter van een radiozender, een theater en Rijksuniversiteit Groningen en was ook Derek Otte huisdichter van een radiozender.

Ten slotte zijn er nog enkele noemenswaardige punten binnen het stadsdichterschap van Rotterdam. Zo riep Daniël Dee tijdens zijn ambtsperiode de website *rotterdamsedichters.nl* in het leven, om een grote, digitale bloemlezing te maken van Rotterdamse poëzie. Daarnaast verscheen bij zijn afscheid als stadsdichter een papieren bloemlezing met gedichten van dichters uit Rotterdam. Dee vroeg hiervoor om gedichten over bijzondere Rotterdammers. In de bundel zijn gedichten van veertig dichters opgenomen (Slotboom 2015). Derek Otte maakte tijdens zijn stadsdichterschap een video met drieëntwintig Rotterdamse dichters, om te tonen dat poëzie en spoken word goed samen kunnen gaan. Ook wilde hij laten zien hoeveel poëzietalent er in de stad is op het gebied van woordkunst (Bibliotheek Rotterdam 2017). Dean Bowen is ook aan de slag gegaan met film en maakt video’s bij zijn stadsgedichten. De video’s worden vertoond op het Youtube- en Tv-kanaal van OPEN Rotterdam (Bibliotheek Rotterdam 2019). Daarnaast wilde Bowen kinderen stimuleren meer met taal bezig te zijn. Hiertoe heeft hij het initiatief genomen een jeugdstadsdichter aan te stellen (De Vlieghe 2020).²⁰

3.3. Utrecht

De eerste stadsdichter van Utrecht werd benoemd voor de jaren 2009 en 2010. De gemeenteraad schakelde hiervoor een benoemingscommissie in die Ingmar Heytze naar voren schoof. De gemeenteraad schrijft in een persbericht over de benoeming dat Heytze is gekozen omdat hij een breed publiek kan aanspreken. Als stadsdichter is het zijn taak om ‘goede gedichten te schrijven over belangrijke gebeurtenissen in de stad’. Wat men precies verstaat onder ‘goede gedichten’ wordt niet vermeld, maar het vertrouwen in Heytze wordt benadrukt door een omschrijving van zijn ervaring binnen de poëzie. Die ervaring is overigens groot: Heytze had voor zijn benoeming al zeven bundels gepubliceerd en organiseerde vele literaire evenementen.

---

¹⁹ Het gaat hier om het bericht ‘Derek Otte viert zijn afscheid’. De auteur van het artikel is onbekend.

²⁰ Omdat dit onderzoek is uitgevoerd binnen het kader van een bachelorwerkstuk, was er geen ruimte om naast het ‘gewone’ stadsdichterschap dieper in te gaan op het jeugdstadsdichterschap.

Ook wordt genoemd dat Heytze al jaren gezien kon worden als officiële stadsdichter van Utrecht, omdat hij wekelijks met een gedicht over de stad in het *Utrechts Nieuwsblad* stond. Vanaf 2009 werd Heytze officieel aangesteld en kreeg hij als honorarium 5000 euro per jaar (Gemeenteraad Utrecht 2009).

In de brief van de gemeenteraad worden tevens Heytzes plannen als stadsdichter beschreven. In dit vroege stadium van zijn stadsdichterschap wordt al vermeld dat Heytze graag een dichtersgilde zou willen beginnen, om een samenwerkingsverband aan te gaan met andere Utrechtse dichters. Tijdens Heytzes jaren als stadsdichter, waarin hij zich onder andere heeft ingezet voor het behouden van de Nacht van de Poëzie, is het gilde inderdaad tot stand gekomen. In het *Utrechts Nieuwsblad* legt Heytze uit dat hij met het gilde de stadsdichter als het ware wilde uitbreiden en meer dichters de kans wilde geven zich te laten zien (Van de Vusse 2010).

Vanaf januari 2011 heeft de gemeente Utrecht de taken die hoorden bij het stadsdichterschap overgelaten aan het stadsdichtersgilde, zo staat vermeld op de website van het gilde.²¹ Naast het werken in opdracht voor de gemeente, neemt het gilde ook zelf initiatief om poëzie zichtbaarder te maken in de stad. Het gilde verzorgt onder andere gedichten bij Eenzame Uitvaarten²² en werkt aan verschillende projecten waarbij poëzie in de openbare ruimte een grote rol speelt. Het gilde biedt een plaats aan dichters die binnen een straal van 10 kilometer van de Dom wonen en minstens twee bundels bij een erkende uitgeverij hebben gepubliceerd. Hierbij geldt een maximum van veertien dichters.²³ Aan het hoofd van het gilde staat een gildemeester, die deze titel twee jaar lang mag dragen. Vanaf 2011 zijn Ruben van Gogh, Chrétien Breukers, Alexis de Roode en Onno Kusters gildemeester geweest. Momenteel heeft Ruben van Gogh opnieuw voor twee jaar deze functie. Sinds 2016 is Ingmar Heytze afgetreden als lid en benoemd tot erelid (Utrechts stadsdichtersgilde z.j.).

Het dichtersgilde is dus al een aantal jaar in bedrijf en na de oprichting van het gilde is er nooit meer een individuele stadsdichter in Utrecht aangesteld. Het gilde lijkt dus goed te functioneren, maar toch zijn er de afgelopen jaren twee noemenswaardige incidenten

---

²¹ Dit staat vermeld op de webpagina 'Over het gilde' (zie bibliografie).

²² Bart F.M. Droog heeft als eerste stadsdichter van Groningen het initiatief genomen te dichten bij Eenzame Uitvaarten. Dit zijn uitvaarten waar geen bezoekers naartoe komen. Droog schreef gedichten voor zulke uitvaarten en droeg die dan ook voor (Van der Bij 2002). In andere steden is dit initiatief later overgenomen, zo ook in Utrecht.

²³ De huidige leden van het gilde zijn: Onno Kusters, Alexis de Roode, Ruben van Gogh, Anne Broeksma, Peter Drehmanns, Baban Kirkuki, Hanneke van Eijken, Vicky Francken, Nanne Nauta, Fred Penninga, Els van Stalborch, Jan van der Haar, Pauline Pisa en Daniël Vis. Er is voor gekozen deze dichters niet afzonderlijk onder de loep te nemen, omdat het gilde in zijn geheel als het ware als de stadsdichter gezien kan worden en de groep dichters tamelijk homogeen is.

voorgevallen. Zo is Chrétien Breukers in 2014 als lid geroyeerd, omdat hij niet kon verklaren waar de gemeentesubsidie voor het gilde precies aan was uitgegeven en daarnaast had hij een bedrag gedeclareerd dat hoger was dan de kosten die hij had gemaakt (Nicolasen 2014). Verder is er in 2019 door dichter, schrijver en wetenschapper Esther Jansma felle kritiek geuit op het gilde middels een open brief die zij publiceerde op de website *De Utrechtse Internet Courant (DUIC)* en haar eigen Facebook-pagina. In haar bericht noemt ze het dichtersgilde een ‘culturele griep’, die ervoor zou zorgen dat dichters die geen lid zijn van het gilde geen toegang hebben tot literair Utrecht. Daarnaast veranderen dichters die wel worden toegelaten tot het gilde volgens Jansma in ‘zelfgenoegzame mooischrijvers’. Ook vindt ze het kwalijk dat het gilde de subsidie voor poëzie opeist:

Het is ook hoog tijd dat gemeentelijke poëziesubsidies niet langer getoetst worden aan de coördinaten en verenigingslidmaatschappen van de aanvragers, maar uitsluitend aan literaire kwaliteit. En het is tot slot hoog tijd dat het Utrechtse Stadsdichtersgilde zich ook formeel omvormt tot een gezelligheidsvereniging, en dat de leden daarvan hun eigen broek en rok gaan ophouden. Want alleen zó kan Utrecht genezen van deze Dichtersgriep, die inmiddels heeft geleid tot een onnavolgbare hoeveelheid roze-geglazuurde, lievige, tegelwijze, volstrekt ondermaatse gedichten. (Jansma 2019)

Dit felle commentaar van Jansma zorgde voor een relletje, nadat ook literair weblog *Tzum* het bericht had opgepikt en er verslag van deed.²⁴ Onder dit bericht zijn reacties op de kritiek van Jansma te lezen van onder andere Gina van den Berg, die betrokken was bij de aanstelling van Ingmar Heytze als stadsdichter, en gilde-lid Ruben van Gogh. Op de Facebook-pagina van Jansma reageerde daarnaast Alexis de Roode, die later ook nog met een officiële reactie kwam die werd gepubliceerd op de website van *DUIC*. De Roode schrijft dat het gilde, in vergelijking met de subsidies voor film en theater, weinig geld krijgt en ook geregeld gedichten pro deo schrijft. Volgens hem is het dus niet zo dat het gilde een subsidie-slurpend instituut is. Ook legt hij uit dat Jansma verschillende keren benaderd is met de vraag of ze lid van het gilde wilde worden, maar zij zou daar nooit op ingegaan zijn. Verder benoemt hij dat het gilde geen ‘monopolie’ heeft binnen literair Utrecht, omdat ook veel dichters die geen lid zijn nog steeds de mogelijkheid hebben om bijvoorbeeld voor te dragen tijdens literaire evenementen. Hij noemt Jansma’s brief ‘een eigenaardige aanval’ (De Roode 2019).

---

²⁴ Zie in de bibliografie: Temme 2019.

3.4. Eindhoven

Eindhoven heeft door de jaren heen acht stadsdichters gehad, te weten Jan van der Pol (juli 2004 tot juli 2005), Frans van Hoof (november 2005 tot november 2006), Arnoud Rigter (september 2007 tot september 2009), Piet van den Boom (mei 2010 tot september 2013), Merel Morre (oktober 2013 tot oktober 2015), Nienke Esther Grooten (2016 en 2017), Jessica Bartels (2018 en 2019) en huidige stadsdichter Iris Penning (sinds 2020). Het stadsdichterschap startte hier als een klein, particulier initiatief. In 2004 werd Jan van der Pol door een dichtersclubje onder leiding van wijlen Pierre Maréchal, dichter en organisator van literaire evenementen in Eindhoven (Schoonen 2018), aangewezen om een ‘proefjaar’ als stadsdichter te draaien (Van Vlerken 2005). Van der Pol werd niet officieel aangesteld en kreeg dan ook geen steun van de gemeente. Dit was voor hem allerm minst een probleem en hij heeft dan ook altijd benadrukt het stadsdichterschap slechts uit te proberen (Van Vlerken 2004). Na Van der Pol werd Frans van Hoof als nieuwe stadsdichter voorgedragen. Dit werd gedaan door een andere dichtersgroep, wat niet helemaal in goede aarde viel bij de groep van Maréchal. Van Hoof nam zich voor als stadsdichter de twee collectieven te verenigen. Hij was net als Van der Pol een jaar lang stadsdichter op vrijwillige basis en ontving geen honorarium (Van Vlerken 2005).

Als opvolger van Van Hoof werd, na enige maanden zonder stadsdichter, Arnoud Rigter aangesteld. Ditmaal werd alles wat professioneler aangepakt. Er werd een comité in het leven geroepen dat een nieuwe dichter zou kiezen die voor twee jaar benoemd zou worden en 1500 euro aan vergoeding van de gemeente zou krijgen. De stadsdichter werd vanaf toen dus ook erkend door de gemeente Eindhoven. Aan de verkiezing kon iedereen meedoen, maar er werden wel criteria verbonden aan de nieuwe stadsdichter. Hij of zij moest bij voorkeur in Eindhoven wonen, een kritische blik hebben en emotie oproepen met gedichten. Ook werd bepaald dat de nieuwe stadsdichter minstens tien keer per jaar een gedicht zou moeten voordragen in het openbaar (Burg 2007). Uiteindelijk werd Arnoud Rigter gekozen en hem werd beloofd aan het eind van zijn ambt een bundel te mogen uitbrengen. Hierover ontstond toentertijd een conflict, omdat Rigter en de overgebleven leden van het inmiddels uiteengevallen comité het niet eens konden worden over de inhoud van de bundel.²⁵ Na dit conflict is het stadsdichterschap ondergebracht bij een stichting die ook de Literatuur Stimuleringsprijs Eindhoven verzorgde (Van Vlerken 2009).

---

²⁵ Rigter wilde graag illustraties opnemen in de bundel, maar dat zou volgens Dorothee Foole van het comité te duur worden.

In 2010 werd vervolgens Piet van den Boom benoemd tot stadsdichter. Het was de bedoeling dat uit de inzendingen voor de verkiezing door de jury vijf kandidaten zouden worden geselecteerd, waarover ook het aanwezige publiek op de verkiezingsavond zou mogen stemmen. Dit verliep echter iets minder democratisch dan gepland. Omdat de juryleden zo overdonderd waren door de inzending van Piet van den Boom, besloten zij hem als enige te selecteren en het publiek niet mee te laten stemmen (Holtkamp 2010). Dit werd door verschillende dichters niet gewaardeerd, onder wie ook eerder genoemde Pierre Maréchal (Van Vlerken 2010). Van den Boom werd voor twee jaar aangesteld, maar zijn ambt duurde uiteindelijk drieënhalf jaar. Wederom zou het stadsdichterschap worden overgeheveld naar een nieuwe stichting, die er niet in slaagde de beoogde 4000 euro aan subsidie te krijgen (Holtkamp 2012). Van den Boom bleef stadsdichter totdat het uiteindelijk met financiële hulp van een accountantskantoor lukte een nieuwe verkiezing te organiseren, zoals wordt beschreven in een artikel in *Eindhovens Dagblad* (9 april 2013).²⁶ Vanaf oktober 2013 werd Merel Morre aangesteld als de opvolger van Van den Boom. Zij zorgde er als eerste stadsdichter van Eindhoven voor dat haar werk in de openbare ruimte verscheen. Morre kreeg 2500 euro per jaar als honorarium (Noshad Sharifi 2015).

In het najaar van 2015 werd Nienke Esther Grooten verkozen tot zesde stadsdichter van Eindhoven. Haar stadsdichterschap kenmerkte zich vooral door de fietstochten die Grooten maakte door de stad, op een fiets waaraan een typemachine was gemonteerd. Daarmee kon ze ter plekke haar gedichten schrijven (Schoonen 2016). De avond waarop Grooten werd verkozen werd georganiseerd in het Parktheater, de schouwburg van Eindhoven. Het theater heeft die jaren ook de taak op zich genomen de stadsdichter te ondersteunen. Tijdens de termijn van Grootens opvolgster, Jessica Bartels, was het Parktheater nog steeds betrokken, maar werd er ook samengewerkt met de Bibliotheek Eindhoven (Parktheater z.j.). Bartels ontving als honorarium 5000 euro en kreeg daarnaast een werkplek in de bibliotheek van Eindhoven (Van Elten 2017).²⁷ Bartels was de eerste stadsdichter van Eindhoven die in navolging van andere stadsdichters poëzie schreef voor Eenzame Uitvaarten (Foole 2018).

Momenteel is de organisatie van het stadsdichterschap in handen van de Bibliotheek Eindhoven, boekhandel Van Piere en Natlab.²⁸ Op de website van de bibliotheek wordt een pagina gewijd aan de huidige stadsdichter, Iris Penning, die in januari 2020 aangesteld werd. Op de pagina wordt vermeld dat de stadsdichter voor twee jaar wordt benoemd en minimaal

---

²⁶ Het gaat hier om het artikel 'Stadsdichter na zomer bekend'. De auteur van het artikel is onbekend.

²⁷ Hoeveel geld haar voorganger Grooten ontving is niet bekend.

²⁸ Natlab is een instantie die zich bezighoudt met cultuur en film.

vijf keer per jaar een gedicht moet voordragen. Daarnaast krijgt de stadsdichter een eigen werken presentatieruimte en een gegarandeerd aantal betaalde optredens bij evenementen in de stad. Ten slotte wordt de stadsdichter ook begeleid en wordt er een gedicht van hem of haar op een muur in de bibliotheek geplaatst (Bibliotheek Eindhoven z.j.).²⁹ De huidige stadsdichter ontvangt 3500 euro als vergoeding, blijkt uit een bericht in *Eindhovens Dagblad* (31 januari 2020).³⁰ De kandidaten voor het stadsdichterschap werden door een jury beoordeeld op verschillende criteria. Zo moet de stadsdichter een hechte band met Eindhoven hebben en bij voorkeur ook in de stad wonen. De gedichten van de stadsdichter moeten literaire kwaliteit hebben, maar ook toegankelijk zijn. Hij of zij moet dan ook in staat zijn te schrijven en te presenteren voor mensen die weinig ervaring hebben met poëzie. De gedichten van de stadsdichter moeten daarnaast gaan over zaken die relevant zijn voor de stadbewoners, zoals bijvoorbeeld actuele gebeurtenissen (Bibliotheek Eindhoven z.j.).³¹

Inmiddels is duidelijk geworden dat het stadsdichterschap in Eindhoven door de jaren heen op veel verschillende manieren en door verschillende instanties is georganiseerd. De eisen voor het stadsdichterschap en de honoraria lopen uiteen of zijn soms niet na te trekken. Daarbij is de constante dat er na het stadsdichterschap van Frans van Hoof steeds verkiezingen zijn georganiseerd waaraan in principe iedereen kon deelnemen. Er kunnen ten slotte ook nog uitspraken worden gedaan over de dichters die tot nu toe stadsdichter zijn geweest. Voor de stadsdichters Jan van der Pol, Frans van Hoof en Piet van den Boom geldt dat zij zich in hun werkzame leven niet professioneel met literatuur hebben beziggehouden. Zij hadden wel dichtbundels of romans uitgebracht voor zij begonnen aan het stadsdichterschap, maar deze zijn niet door een gerenommeerde uitgeverij gepubliceerd (Van Vlerken 2003, 2004 en 2005). Arnoud Rigter richtte zich vóór zijn stadsdichterschap al uitgebreid op poëzie en zijn werk was toen al in verschillende literaire tijdschriften en weblogs verschenen, zoals *Hollands Maandblad*, *Rottend Staal* en *De Contrabas* (Rigter 2020). Merel Morre was met name actief op Twitter, waar ze veel korte en vaak humoristische gedichten postte. Haar eerste dichtbundel verscheen tijdens haar stadsdichterschap (Van den Muijsenberg 2013). Ook Nienke Esther Grooten werd stadsdichter zonder ooit poëzie te hebben gepubliceerd. Jessica Bartels was voor haar stadsdichterschap al werkzaam als freelancer op het gebied van creatief schrijven en in het onderwijs. Ze organiseerde daarnaast al verschillende literaire evenementen in Eindhoven en was coach bij Poetry Circle Eindhoven (Van den Berg 2020). Bartels bracht tijdens haar ambt

---

²⁹ Deze informatie is afkomstig van de webpagina ‘Stadsdichter’ (zie bibliografie).

³⁰ Het gaat om het artikel ‘Iris Penning nieuwe stadsdichter’. De auteur van het artikel is onbekend.

³¹ Deze informatie is afkomstig van de webpagina ‘Hoe doe je mee?’ (zie bibliografie).

een bundel uit. De huidige stadsdichter, Iris Penning, is naast dichteres ook singer-songwriter. Ze schrijft poëtische Nederlandstalige liedjes en heeft drie platen uitgebracht (Penning 2020). Een dichtbundel heeft zij nog niet op haar naam staan. Samenvattend kan gesteld worden dat de open-verkiezingscultuur binnen het stadsdichterschap van Eindhoven ervoor zorgt dat veel diverse dichters het ambt hebben bekleed de afgelopen jaren.

3.5. Groningen

Groningen is van de vijf steden die hier onderzocht worden het vroegst begonnen met het stadsdichterschap. In 2002 werd Bart F.M. Droog benoemd tot eerste stadsdichter en Groningen was zodoende een van de eerste steden in Nederland met een stadsdichter. Droog had de functie van 2002 tot en met 2004. Hierna is het ambt bekleed door Ronald Ohlsen (2005 en 2006), Rense Sinkgraven (2007 en 2008), Anneke Claus (2009 en 2010), Stefan Nieuwenhuis (2011 en 2012), Joost Oomen (2013 en 2014), Kasper Peters (2015 en 2016), Lilian Zielstra (2017 en 2018) en Renée Luth (2019 en 2020). De stadsdichter wordt telkens door het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Groningen benoemd voor twee jaar³² en krijgt de opdracht de inwoners van de stad in contact te brengen met poëzie. De stadsdichter moet minimaal zes gedichten schrijven over onderwerpen die relevant zijn voor Groningen (Gemeente Groningen, z.j).

Bart F.M. Droog werd uit eenendertig inzenders verkozen tot eerste stadsdichter van Groningen en kreeg als vergoeding 5000 euro per jaar.³³ Hij is gekozen door een door de gemeente aangestelde adviescommissie die enerzijds lette op de kwaliteit van gedichten en anderzijds op de toegankelijkheid voor een breed publiek. Om kans te maken moesten dichters daarnaast in de stad Groningen wonen en zich professioneel bezighouden met dichten (Moerman 2002). In het juryrapport van de verkiezing van de huidige stadsdichter wordt nog steeds benadrukt dat de stadsdichter poëzie moet schrijven die toegankelijk is, maar ook kwaliteit heeft. Ook werd de zeggingskracht van de dichters meegewogen en hun ideeën voor het stadsdichterschap. Ten slotte werd van de dichter verwacht dat deze kan inhaken op de actualiteit en in staat is op korte termijn gedichten te schrijven. De jury bestond uit een bestuurslid van Noordwoord (voorheen Stichting Literaire Activiteiten Groningen), de cultuurredacteur van *Dagblad van het Noorden* en de manager van boekhandel Boomker (Slim

---

³² Bart F.M. Droog was drie jaar lang stadsdichter, omdat 2004 een overgangsjaar was voor een nieuwe cultuurnota. Men wilde voorkomen dat er een stadsdichter voor één jaar werd aangesteld en dus werd het stadsdichterschap van Droog met een jaar verlengd (Brandsma 2004).

³³ Ook de stadsdichters na Droog konden rekenen op 5000 euro als honorarium.

& De Rook 2019). Sinds 2017 verzorgt Noordwoord de verkiezing van de stadsdichter in opdracht van de gemeente. Op de website van de stichting staat vermeld dat stadsdichter ook als taak heeft gedichten te schrijven bij Eenzame Uitvaarten (Noordwoord z.j.).³⁴

Bart F.M. Droog had, toen hij stadsdichter werd, al twintig jaar ervaring met het voordragen van poëzie en hij had al meerdere bundels op zijn naam staan (Moerman 2002). Ook voor de andere stadsdichters van Groningen geldt dat zij al literatuurervaring hadden voor zij aan het stadsdichterschap begonnen. Rense Sinkgraven, Anneke Claus, Joost Oomen, Kasper Peters en Renée Luth hadden voor zij begonnen aan het stadsdichterschap al één of meerdere dichtbundels op hun naam staan.³⁵ Voor Ronald Ohlsen geldt dat niet, al had hij wel een aantal romans geschreven. Ohlsen kreeg na zijn jaren als stadsdichter als dank zijn eerste bundel uitgereikt, waarin gedichten zijn opgenomen uit de jaren 1997 tot 2007 (Trimbach 2007). Ook Stefan Nieuwenhuis had geen bundel op zijn naam staan, maar zijn gedichten waren wel te lezen in verschillende bloemlezingen (Nieuwenhuis z.j.). Lilian Zielstra had ervaring als huisdichter van de Rijksuniversiteit Groningen en docent Korte verhalen schrijven (Noordwoord z.j.).³⁶ In Groningen zijn net als in Eindhoven de verkiezingen voor het stadsdichterschap toegankelijk voor iedereen. Groningen heeft echter als criterium dat een stadsdichter op professioneel niveau moet werken. Dit verklaart waarom de stadsdichters van Groningen, in tegenstelling tot hun Eindhovense collega's, allen voor hun ambtstermijn al ervaring hadden met dichterschap.

Ten slotte zijn er nog enkele noemenswaardige punten binnen het stadsdichterschap van Groningen. Zo was Bart F.M. Droog de eerste stadsdichter die gedichten schreef voor Eenzame Uitvaarten (Van der Bij 2002). Dit concept is later in andere steden overgenomen. Ook Rense Sinkgraven kwam tijdens zijn stadsdichterschap met een nieuw initiatief. Hij organiseerde het driedaagse poëziefestival 'Poëzie pakt de stad in', waarbij er naast poëzievoordrachten ook veel poëzie in de openbare ruimte te vinden was (Borst 2007). Daarnaast verzorgde Stefan Nieuwenhuis ook meer straatpoëzie in de stad. In het *Dagblad van het Noorden* (15 mei 2012) zei hij hierover: 'Mijn stadsdichterschap is pas geslaagd als het lukt meer gedichten in de openbare ruimte te krijgen'. Hij zette dan ook een project op om tramhaltes te verfraaien met gedichten van verschillende Groningse dichters (Poelman 2012) en plaatste gedichten in

---

³⁴ Deze informatie is afkomstig van de webpagina 'Stadsdichter Groningen'.

³⁵ Dit blijkt uit bibliografische gegevens afkomstig van de volgende bronnen: 'Rense Sinkgraven Groninger stadsdichter' in *Dagblad van het Noorden* door Maaïke Trimbach (2007) en de webpagina's 'Anneke Claus 2009-2011', 'Joost Oomen 2013-2015', 'Kasper Peters 2015-2017' en 'Renée Luth 2019-2020' op de website van Noordwoord.

³⁶ Deze informatie is afkomstig van de webpagina 'Lilian Zielstra 2017-2019'.

leegstaande etalages (Van Ruiten 2012). Verder startte hij de website *dichtstadgroningen.nl* op, waarmee hij de professionaliteit van Groningse dichters wil benadrukken. Ten slotte zette hij zich in om een kinderstadsdichter aan te stellen (Van Ruiten 2012).³⁷

4. Verschillende visies op het stadsdichterschap

Wanneer gekeken wordt naar de visies op het stadsdichterschap van poëziecritici, gemeentes en stadsdichters zelf, kan er een completer beeld geschetst worden van hoe het stadsdichterschap in elkaar zit en waar een stadsdichter aan moet voldoen. Een eerste interessante kwestie die werd gesignaleerd tijdens dit onderzoek betreft de kijk op het aanstellen van een stadsdichter aan sich. Waarom zou een stad een dichter in dienst nemen? Zoals in het vorige hoofdstuk al aan bod kwam, vond Adriaan Jaeggi het onacceptabel dat Amsterdam nog geen stadsdichter had en andere steden al wel. Dit wijst erop dat vanuit zijn oogpunt een stad als het ware niet ‘meetelt’ als deze geen stadsdichter heeft. Een stadsdichter zou op deze manier dus zorgen voor meer prestige. De gemeente Groningen probeerde gebruik te maken van deze waarde van een stadsdichter door Joost Oomen aan te stellen. In het bericht op de website van Noordwoord waarin Oomen als nieuwe stadsdichter wordt aangekondigd, wordt vermeld:

Kiezen voor Joost Oomen versterkt de ambitie van de stad om een top-vijfpositie als letterenstad te handhaven. Ook past de keuze voor Oomen in de gedachte van Groningen als ‘City of Talent’: een jong, ambitieus talent dat zich verder kan ontwikkelen en dat zich nadrukkelijk wil richten op jonge mensen in deze stad. (Noordwoord 2013)

Verder kan een stadsdichter ook zorgen voor promotie van een stad. Fleur Speet gaat hier dieper op in in het eerder genoemde artikel ‘Dichten voor eigen parochie. Stadsdichters in Nederland en Vlaanderen’ (2008). Zij stelt dat het verwerven van (culturele) bekendheid tot de belangrijkste redenen hoort om een stadsdichter aan te stellen. Speet verwijst ook naar een onderzoek van Bart F.M. Droog, de eerste stadsdichter van Groningen. Hij rekende uit dat Groningen door het aanstellen van een stadsdichter per jaar 50.000 euro minder hoeft te besteden aan promotiekosten. De stadsdichter promoot de stad naar buiten toe, maar ook richting de eigen burgers door bijvoorbeeld literaire evenementen te organiseren (Speet 2008).

Een ander interessant punt is de vraag wat er precies verwacht wordt van een stadsdichter. Fleur Speet ging in haar artikel ook in op de kritiek die volgde op de aanstelling

---

³⁷ Omdat dit onderzoek is uitgevoerd binnen het kader van een bachelor-werkstuk, was er geen ruimte om naast het ‘gewone’ stadsdichterschap dieper in te gaan op het jeugdstadsdichterschap.

van De Woorddansers als stadsdichter van Rotterdam. Het collectief zou niet genoeg literair talent bezitten. Er wordt dus verwacht dat een stadsdichter poëzie bedrijft op een bepaald niveau. Dit zien we ook terug bij de kritiek van Esther Jansma op het Utrechtse Stadsdichtersgilde. Zij vond dat de dichters in het gilde ondermaats presteerden. Voormalig-stadsdichter van Amsterdam Robert Anker werd bekritiseerd door Erik-Jan Harmens in *Trouw* (21 februari 2009). Harmens vond de kwaliteit die hij van Anker gewend was niet terug in diens stadsgedichten. Fleur Speet (2008) merkte over dit soort kritiek nog op dat deze met name voor zal komen in steden waar bekende dichters stadsdichter worden. In sommige steden wonen bijvoorbeeld geen gedebuteerde dichters, waardoor de verwachtingen daar waarschijnlijk lager zullen liggen. Dit is een terechte kanttekening. Desalniettemin blijft de kritiek interessant, omdat deze zorgt voor een spanning met een opvatting die door velen wordt onderschreven, namelijk dat stadsgedichten tot de gelegenheidspoëzie gerekend moeten worden en dus per definitie laagdrempeliger en minder ‘literair’ zijn. Fleur Speet (2008) stelt bijvoorbeeld:

Het stadsdichterschap betekent per definitie dat gedichten onder de stadsbevolking worden verspreid (...). En dit betekent dat stadsgedichten toegankelijker moeten zijn, laagdrempeliger en makkelijker leesbaar dan gedichten die zonder opdracht tot stand komen. En dat leidt dan eigenlijk nog maar tot één conclusie: literair doorwrochte poëzie en het stadsdichterschap sluiten elkaar uit. (Speet 2008, 29)

Volgens Speet is laagdrempelige poëzie dus inherent aan het stadsdichterschap. Merel Morre en Jessica Bartels, twee voormalig-stadsdichters uit Eindhoven, benadrukken in het *Eindhovens Dagblad* (30 januari 2020) ook het belang van de toegankelijkheid van stadspoëzie. Bartels laat weten: ‘Als schrijver wil je dit [dat je gedichten toegankelijk zijn] eigenlijk helemaal niet horen. Maar het is juist iets goeds. Want op die manier betrek je ook de mensen die normaal niet in poëzie geïnteresseerd zijn’. Ook Anneke Claus, voormalig stadsdichter van Groningen, legt in het *Dagblad van het Noorden* (22 januari 2011) uit dat zij zich als stadsdichter genoodzaakt zag anders te gaan schrijven, omdat haar publiek niet meer bestond uit louter poëziefhebbers, maar ook uit mensen die geen ervaring hebben met gedichten. Ze is hiertoe zowel toegankelijker als meer in spreektaal gaan dichten. Vanuit gemeentes is er vaak ook vraag naar gedichten voor een breed publiek. Zo was het volgens Thomas van Dalen, gemeenteraadslid en initiatiefnemer voor het stadsdichterschap in Groningen, de bedoeling dat de stadsdichter poëzie ‘uit de elitaire hoek’ zou halen, blijkt uit een artikel in *NRC Handelsblad* (15 september 2001).³⁸

---

³⁸ Het gaat hier om het artikel ‘Groningen krijgt eerste stadsdichter van Nederland’. De auteur van het artikel is onbekend.

In een artikel in *NRC.NEXT* (10 februari 2018) schrijft Ellen Deckwitz over de stadspoëzie van Menno Wigman, voormalig stadsdichter van Amsterdam. Ook zij stelt dat stadsgedichten gelegenheidsgedichten zijn, maar ze maakt daarbij een onderscheid tussen betere en slechtere gelegenheidspoëzie op basis van de houdbaarheid van gedichten. Ze stelt dat Menno Wigman gelegenheidsgedichten schreef ‘die het moment ontstegen’ en daardoor onbeperkt houdbaar blijven. Onder andere om deze reden noemt ze Wigman ‘een van de beste stadsdichters ooit’. Over het algemeen is men het er dus over eens dat stadspoëzie tot de gelegenheidspoëzie behoort. Ronald Ohlsen, voormalig-stadsdichter van Groningen, plaatst hier ten slotte nog wel een kanttekening bij. In een artikel van Maaike Trimbach (*Dagblad van het Noorden*, 25 januari 2007) wordt hij aangehaald: ‘makers van simpele rijmpjes worden niet stadsdichter. Dan zouden ze wel een ambtenaar met veel 5 december-ervaring vragen. Gedichten mogen begrijpelijk zijn, maar daarmee zijn het nog geen rijmpjes op afroep’.

Ten derde is het interessant om in te gaan op de vrijheid die stadsdichters hebben bij het schrijven van hun gedichten. Dit lijkt een belangrijk onderdeel van het stadsdichterschap te zijn voor dichters. Zo blijkt uit een artikel van Maarten Moll in *Het Parool* (28 januari 2009): ‘Mustafa Stitou aarzelde: wilde hij wel stadsdichter van Amsterdam worden? “Ik dacht dat ik veel in opdracht zou moeten dichten. Maar ik bleek mijn eigen invulling aan het stadsdichterschap te mogen geven”’. Ook voormalig-stadsdichters van Eindhoven Merel Morre en Nienke Esther Grooten waren blij met de vrijheid die ze hadden binnen het ambt, valt te lezen in een artikel in het *Eindhovens Dagblad* (30 januari 2020). Morre legt in het artikel uit: ‘Het stadsdichterschap is heel autonoom. Die vrijheid heb je nodig om je plannen uit te voeren’.

De vrijheid van stadsdichters heeft enerzijds betrekking op de projecten die zij mogen opzetten en anderzijds op de thematiek van hun gedichten. Wat opvalt, is dat de dichters die in dit onderzoek onder de loep worden genomen verschillende opvattingen hebben over de rol van de stadsdichter met betrekking tot de politiek. Sommige dichters laten in interviews expliciet weten zich hierbuiten te willen houden. Zo vertelde Bart F.M. Droog, voormalig-stadsdichter van Groningen, in *Dagblad van het Noorden* (7 december 2002): ‘Ik hoef de wereld niet te verbeteren. Dan was ik wel stadspoliticus geworden’. Droogs collega Stefan Nieuwenhuis gaf daarnaast aan poëzie niet het geschikte medium te vinden om politieke standpunten te verkondigen (Van Ruiten 2012). Dit staat haaks op een uitspraak van de Eindhovense Nienke Esther Grooten in het *Eindhovens Dagblad* (30 januari 2020): ‘Als dichter kun je volgens Grooten op een niet-opvallende manier kritisch zijn. “Als stadsdichter kun je de mensen de stad laten zien door jouw ogen. Op die manier kun je makkelijk een verkapt statement maken”, vertelt de schrijfster’. Derek Otte, voormalig stadsdichter van Rotterdam, maakte zijn politieke

standpunten zelfs expliciet door zijn eerste stadsgedicht te schrijven in het licht van de verkiezingen die toentertijd naderden. Hij ging daarbij in op de manier waarop men in Rotterdam met elkaar omgaat (Lewis 2017). In het eerder genoemde artikel van Ellen Deckwitz in *NRC.NEXT* (10 februari 2018) wordt benoemd dat ook Menno Wigman kritisch kon zijn in zijn stadsgedichten. Deckwitz prijst hem hierom. Deze waardering sluit aan bij het artikel van Fleur Speet in *Ons Erfdeel* (2008). Zij stelt dat het stadsdichterschap nog maar weinig voor zou stellen als stadsdichters geen politiek commentaar meer zouden mogen geven (Speet 2008, 25).³⁹ Er is dus vanuit sommige hoeken ook vraag naar stadsdichters met een kritische blik.

5. Conclusie en discussie

Uit dit onderzoek blijkt duidelijk dat de vormgeving van het stadsdichterschap in de vijf onderzochte steden grote verschillen kent. Allereerst ligt niet vast door welke instantie het stadsdichterschap gefaciliteerd wordt. In de meeste gevallen speelt de gemeente een rol. Zo wordt in Groningen en Rotterdam de stadsdichter benoemd door het college van Burgemeester en Wethouders. In Amsterdam werd de stadsdichter jarenlang aangesteld door het dagelijks bestuur van stadsdeel Centrum, maar inmiddels heeft de gemeente zich teruggetrokken. In Eindhoven wordt de stadsdichter wel erkend, maar niet aangesteld door de gemeente. In Utrecht, ten slotte, maakt het dichtersgilde wel gedichten in opdracht voor de gemeente, maar maakt het zelf uit welke dichters gevraagd worden voor het gilde. Naast de gemeente zijn ook nog een andere organisaties betrokken. Vaak zijn dit organisaties uit het literaire veld zoals de bibliotheek of een stichting voor literaire activiteiten. In Eindhoven is het stadsdichterschap door de jaren heen door veel verschillende instanties verzorgd, waaronder ook het Parktheater en filmhuis Natlab.

Daarnaast gaat het proces van benoemen in de steden verschillend in zijn werk. In Amsterdam en Rotterdam worden dichters door een commissie gevraagd voor het ambt. In deze steden wordt veelal gekozen voor dichters die ervaring hebben binnen de poëzie, voor gevestigde namen. In Rotterdam valt op dat er de laatste jaren gekozen wordt voor een dichter uit de spoken word-scene. In Eindhoven en Groningen worden verkiezingen georganiseerd om een stadsdichter te vinden. In Eindhoven kan iedereen met dichterlijke ambities meedoen, wat tot gevolg heeft dat de stadsdichters die worden aangesteld meestal geen professionele dichters

---

³⁹ Speet heeft kritiek op de manier waarop in Antwerpen werd omgegaan met het politieke commentaar van stadsdichter Ramsey Nasr. Omdat Antwerpen niet behoort tot de steden die hier onderzocht worden, wordt er niet dieper ingegaan op deze casus. Wel is het relevant om te benoemen dat het stadsdichterschap niet altijd in dank wordt afgenomen als zij kritisch zijn over hun stad.

zijn. In Groningen is het stadsdichterschap alleen toegankelijk voor dichters met enige professionele ervaring. Utrecht is met het stadsdichtersgilde een apart geval. Wanneer er een plek vrijkomt in het gilde, wordt een potentieel nieuw lid gevraagd of hij of zij deel van het gilde wil worden.

Hoewel er dus verschillende manieren zijn waarop steden hun stadsdichters aanstellen, is het in alle steden, op Utrecht na, zo dat een stadsdichter voor (ongeveer) twee jaar wordt benoemd. Een andere overeenkomst tussen de steden is te vinden in het feit dat de opvatting heerst dat de benoeming enigszins ‘officieel’ en rechtvaardig moet gebeuren. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat Robert Anker de benoeming van Adriaan Jaeggi als eerste stadsdichter van Amsterdam niet serieus nam en zichzelf presenteerde als eerste stadsdichter. De onvrede die in Eindhoven ontstond toen Piet van den Boom niet op democratische wijze werd gekozen en de bewering van Esther Jansma dat het Utrechtse Stadsdichtersgilde niet alle dichters gelijke kansen zou geven, wijzen hier ook op.

Bij het aanstellen van stadsdichters worden bovendien verschillende criteria gehanteerd. In Groningen wordt bijvoorbeeld gelet op de plannen die een dichter heeft voor het stadsdichterschap en in Rotterdam wordt gezocht naar iemand met ‘eigenzinnig dichterschap’. In de meeste steden wordt daarnaast gekozen voor iemand die met laagdrempelige poëzie ook mensen voor zich kan winnen die normaal gesproken niet met gedichten in aanraking komen en dus een breed publiek kan aanspreken. Er wordt echter ook literaire kwaliteit van de dichters verwacht, door de instantie die de dichter aanstelt, maar ook door bijvoorbeeld poëziecritici. In de praktijk blijkt het voor stadsdichters moeilijk te zijn om een balans te vinden tussen toegankelijke poëzie en oorspronkelijke, literaire poëzie. Over het algemeen worden stadsgedichten beschouwd als gelegenheidsgedichten, die dus eenvoudiger mogen zijn. Soms kunnen stadsdichters, en dit lijkt vooral op te gaan voor dichters die vóór hun stadsdichterschap al naam hebben gemaakt, echter flinke kritiek krijgen als het gaat om het niveau van gedichten. Het feit dat een stadsdichter gelegenheidsgedichten schrijft, maakt het dus nog niet legitiem om het dichten minder serieus te nemen.

In de onderzochte steden ligt de invulling van het stadsdichterschap niet vast, wat ervoor zorgt dat stadsdichters veel vrijheid hebben om naar eigen keus projecten op te zetten. Bij de onderzochte dichters kwam een aantal projecten meerdere keren terug. Het ging daarbij om het organiseren van literaire evenementen, het dichten voor Eenzame Uitvaarten, het combineren van poëzie en film, het investeren in poëzie in de openbare ruimte en het promoten van andere dichters uit de stad. Dit laatste gebeurde middels websites en video’s. Ook de oprichting van het Utrechts Stadsdichtersgilde had het doel meer Utrechtse dichters een podium te geven. De

onderzochte stadsdichters mogen, naast het organiseren van evenementen en projecten, ook zelf kiezen over welke onderwerpen zij dichten. Steden verwachten dat een dichter schrijft over zaken die relevant zijn voor de stad, maar laten de dichters verder geheel vrij. Het is dus ook aan de stadsdichter om te bepalen in hoeverre hij of zij geëngageerde gedichten wil schrijven. Een deel van de onderzochte dichters vindt een stadsgedicht een geschikt medium om kritiek op de samenleving te uiten, een ander deel van de dichters wil zich nadrukkelijk buiten de politiek houden.

In het artikel ‘Krijg je nog rente voor een lied? Stadsdichterschap als eer en verdienste sinds de middeleeuwen’ gaan Ham et al. (2020) in op de vrijheid van de stadsdichter in relatie tot de financiële tegemoetkoming die hij of zij ontvangt. Zij stellen dat, zoals in dit onderzoek ook naar voren kwam, steden vaak stadsdichters aanstellen omdat zij de stad kunnen promoten, op de kaart kunnen zetten. Volgens Ham et al. kan dit conflicteren met de wil van een stadsdichter om vrij te kunnen beslissen waarover hij of zij dicht (Ham et al. 2020, 118). In het artikel worden verschillende voorbeelden gegeven van stadsdichters die met hun gemeentes in een conflict verzeild raakten na het schrijven van kritische gedichten. Het feit dat stadsdichters vaak worden betaald met geld van de gemeente is hierbij van groot belang (Ham et al. 2020, 118). Er wordt gesteld dat ‘politieke of maatschappelijke partijdigheid (...) voor hedendaagse stadsdichters niet wenselijk is’ (Ham et al. 2020, 117). In de vorige hoofdstukken van dit onderzoek is echter gebleken dat er vanuit sommige hoeken ook juist vraag kan zijn naar een kritische stadsdichter. Zo was, toen Eindhoven in 2007 een commissie werd aangesteld voor het aanstellen van een nieuwe stadsdichter, het beschikken over een kritische blik zelfs een criterium bij het zoeken naar een geschikte kandidaat. Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat er ook voorbeelden zijn van stadsdichters die op een geslaagde manier geëngageerd konden zijn.⁴⁰

Desalniettemin speelt de financiering vanuit de gemeente een belangrijke rol binnen het stadsdichterschap. Het stadsdichterschap in Eindhoven vormt hierbij een interessante casus. Waar de eerste stadsdichters in den beginne op vrijwillige basis aan de slag gingen, kwam het stadsdichterschap in 2012 aan een zijden draadje te hangen toen het niet lukte om subsidie te krijgen. Verder zijn de ontwikkelingen in Amsterdam, nu de gemeente niet meer investeert in het stadsdichterschap, interessant. Het is de vraag of het stadsdichterschap daar zal blijven bestaan. Gemeentes staan kortom in verschillende mate welwillend tegenover het stadsdichterschap. Daarnaast bestaan er verschillen in de grootte van de bedragen die aan een

---

⁴⁰ In het artikel van Ham et al. worden louter voorbeelden gegeven van geëngageerde dichters die in een conflict belandden. Hierbij wil ik een kanttekening plaatsen.

stadsdichter worden uitgekeerd.⁴¹ De vergoedingen lopen uiteen als gekeken wordt naar verschillende steden, maar ook in één stad kunnen honoraria door de jaren heen divers zijn, zoals in Eindhoven het geval is.

In een eerder hoofdstuk van dit onderzoek werd de definitie van het begrip ‘stadsdichter’ uit het *Algemeen Letterkundig Lexicon* als ‘te algemeen’ bestempeld. Al met al kan gesteld worden dat er veel verschillen zijn tussen de onderzochte steden wat betreft het stadsdichterschap en dat het daarom ook erg lastig is om het begrip van een concrete, adequate definitie te voorzien. Dit onderzoek heeft echter wel een duidelijker beeld verschaft van de manieren waarop het stadsdichterschap kan worden vormgegeven en de punten waarop het stadsdichterschap in verschillende steden kan verschillen. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat het onderzoek slechts inging op vijf grote Nederlandse steden. Het beeld dat wordt geschetst is dus niet representatief voor het stadsdichterschap in het gehele Nederlandse taalgebied. Maar, aangezien er binnen deze kleine selectie aan steden al erg veel verschillen gevonden zijn, kan voorspeld worden dat de verschillen binnen het hele gebied ook groot zullen zijn. Hier ligt ruimte voor verder onderzoek. Daarnaast zou er meer onderzoek gedaan kunnen worden naar aparte aspecten van het stadsdichterschap, zoals ook gedaan is door Ham et al. (2020), die met name ingingen op de financiering van het stadsdichterschap. Ook andere dichter-functies, zoals het campusdichterschap op een universiteit, en het jeugdstadsdichterschap kunnen interessant zijn.

Hugo Brems schetste in *Altijd weer vogels die nesten beginnen. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1945-2005* zijn verwachtingen van het nieuwe literatuurconcept dat hij toentertijd zag ontstaan. De stadsdichter zou binnen dit concept de taak op zich nemen het isolement waarin de literatuur zich bevond open te breken. Brems schreef:

De contouren ervan [het nieuwe literatuurconcept] zijn vooralsnog nauwelijks te beschrijven, maar het lijkt erop dat aspecten als entertainment, lichtheid, nut, wisselwerking tussen individu en collectiviteit, vrije creativiteit en expressiedrang, toeval en snelheid er deel van uitmaken: een literatuur die zich niet keert tegen de dominante consumptiecultuur, maar zich er goed in voelt. (Brems 2006, 629-630)

Afgaande op dit onderzoek, past het stadsdichterschap inderdaad binnen deze karaktersering. Zij het in veel verschillende vormen.

---

⁴¹ In het artikel ‘Krijg je nog rente voor een lied? Stadsdichterschap als eer en verdienste sinds de middeleeuwen’ wordt deze conclusie ook getrokken (Ham et al. 2020, 113).

6. Bibliografie

ANONIEM 2001

Anoniem, 'Groningen krijgt eerste stadsdichter van Nederland', in: *NRC Handelsblad*, 15 september 2015.

ANONIEM 2008

Anoniem, 'Humor was het kenmerk van alles wat Jaeggi deed; in Memoriam Adriaan Jaeggi 1963-2008', in: *Trouw*, 12 juni 2008.

ANONIEM 2013

Anoniem, 'Stadsdichter na zomer bekend', in: *Eindhovens Dagblad*, 9 april 2013.

ANONIEM 2018

Anoniem, 'Derek Otte viert zijn afscheid', in: *Metro*, 8 november 2018.

ANONIEM 2019

Anoniem, 'Afscheid van Derek Otte stadsdichter', in: *Rotterdams Dagblad*, 31 januari 2019.

ANONIEM 2020

Anoniem, 'Iris Penning nieuwe stadsdichter', in: *Eindhovens Dagblad*, 31 januari 2020.

VAN DEN BERG 2020

A. van den Berg, 'Stadsdichter geeft het stokje door. Jessica Bartels blikt terug.', in: *Groot Eindhoven*, 22 januari 2020.

BERTINA 2013

D. Bertina, 'Drang om te dichten', in: *Het Parool*, 27 februari 2013.

BIBLIOTHEEK EINDHOVEN z.j.

Bibliotheek Eindhoven, 'Hoe doe je mee?', geraadpleegd 26 juni 2020 op <https://www.bibliotheekeindhoven.nl/stadsdichter/voorwaarden.html>

BIBLIOTHEEK EINDHOVEN z.j.

Bibliotheek Eindhoven, 'Stadsdichter', geraadpleegd 26 juni 2020 op <https://www.bibliotheekeindhoven.nl/stadsdichter.html>

BIBLIOTHEEK ROTTERDAM 2016

Bibliotheek Rotterdam, *Beleidsplan 2017-2020 van Bibliotheek Rotterdam*.

Rotterdam, 2016. Geraadpleegd 11 juni 2020 op

<https://www.bibliotheek.rotterdam.nl/images/OverBibliotheekRotterdam/Beleidsplan-Bibliotheek-Rdam.pdf>

BIBLIOTHEEK ROTTERDAM 2017

Bibliotheek Rotterdam, 'Zogezegd, het woord in Rotterdam (full video)', geraadpleegd 13 juni 2020 op <https://www.youtube.com/watch?v=d2hm8RBVu34>

BIBLIOTHEEK ROTTERDAM 2019

Bibliotheek Rotterdam, 'Over de stadsdichter', geraadpleegd 11 juni 2020 op <https://www.bibliotheek.rotterdam.nl/stadsdichter/over-de-stadsdichter>

BIBLIOTHEEK ROTTERDAM 2019

Bibliotheek Rotterdam, 'Zes stadsgedichten van stadsdichter Dean Bowen verfilmd', geraadpleegd 13 juni 2020 op <https://www.bibliotheek.rotterdam.nl/18-stadsdichter/116-zes-stadsgedichten-van-stadsdichter-dean-bowen-verfilmd>

VAN DER BIJ 2002

F. van der Bij, 'Simpele woorden voor diepe dingen; Stadsdichter Bart F.M. Droog beschrijft Groningen in pakkende gedichten', in: *Dagblad van het Noorden*, 7 december 2002.

BONEVACIA 2020

G. Bonevacia, 'Over Gershwin Bonevacia' geraadpleegd 10 juni 2020 op <https://www.gershwinbonevacia.nl/over-gershwin-bonevacia/>

VAN BORK et al. 2012

G.J. van Bork, D. Delabastita, H. van Gorp, P.J. Verkruijsse & G.J. Vis (red.), 'Stadsdichter', in: *Algemeen Letterkundig Lexicon*. Leiden, Stichting Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren, 2012.

BORST 2007

M. Borst, 'Stadsdichter pakt stad in met poëzie', in: *Dagblad van het Noorden*, 20 oktober 2007.

BOWEN z.j.

D. Bowen, 'Ik ben geboren, Dean Andrew Jake Bowen, uit gelaagde opmaak geboren', geraadpleegd 13 juni 2020 op <http://www.deanbowen.nl/#home>

BRANDSMA 2004

R. Brandsma, 'Stad verlengt contract met stadsdichter Bart FM Droog', in: *Dagblad van het Noorden*, 6 februari 2004.

VAN BREE 2020

A. van Bree, 'Dichters blikken terug op hun tijd in Eindhoven: 'Poëzie is een verrijking voor de stad'', in: *Eindhovens Dagblad*, 30 januari 2020.

BREMS 2006

H. Brems, *Altijd weer vogels die nesten beginnen. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1945-2005*. Amsterdam, 2006.

BRINKMAN 2011

H. Brinkman, 'De Gentse dichter Everaert Taybaert en het stadsdichterschap in de late middeleeuwen', in: *Spiegel der Letteren*, 53, 4, 2011, 419-442.

BUITING 2015

M. Buiting, 'Aantal stadsdichters naar record', in: *De Volkskrant*, 29 januari 2015.

BURG 2007

R. Burg, 'Rijmelaars hoeven niets in te sturen', in: *Eindhovens Dagblad*, 9 juni 2007.

CORNETS DE GROOT 2005

R.H. Cornets de Groot, 'Op zoek naar de Minotaurus. Over Postmoderne Poëzie in Nederland en Vlaanderen van Thomas Vaessens en Jos Joosten', in: *Tirade*, 49, 407-411, 2005, 84-102.

DEE z.j.

D. Dee, 'Biografie van dichter Daniël Dee', geraadpleegd 13 juni 2020 op <https://www.danieldee.nl/bio.php>

DEE et al. z.j.

D. Dee, B. Driessen & R. Proper, 'Over deze site', geraadpleegd 13 juni 2020 op <http://www.rotterdamsedichters.nl/over-deze-site>

DROOG 2008

B.F.M. Droog, 'Stadsdichters in Nederland en Vlaanderen', geraadpleegd 5 juni 2020 op <http://www.epibreren.com/stadsdichter/>

EGBERTS 2015

A. Egberts, 'Stadsdichter heeft aan haar rol moeten wennen', in: *Het Parool*, 4 april 2015.

VAN ELTEN 2017

G. van Elten, 'Jessica Bartels nieuwe stadsdichter van Eindhoven', in: *Eindhovens Dagblad*, 8 december 2017.

FOOLE 2018

D. Foole, 'Jessica Bartels: De Eenzame Uitvaart', in: *Groot Eindhoven*, 23 mei 2018.

GEERDINK 2011

N. Geerdink, 'Stadsdichterschap in de zeventiende eeuw. Jan Vos (1610 – 1667) en Amsterdam', in: *Spiegel der Letteren*, 53, 4, 2011, 443-460.

GEMEENTE GRONINGEN z.j.

Gemeente Groningen, 'Stadsdichter', geraadpleegd 27 juni 2020 op

<https://gemeente.groningen.nl/stadsdichter>

GEMEENTE ROTTERDAM 2019

Gemeente Rotterdam, *Benoeming stadsdichter Rotterdam 2019-2021* [Brief].

Rotterdam, 2019. Geraadpleegd 11 juni 2020 op

https://rotterdam.notubiz.nl/document/7283643/1/s19bb000208_3_56982_tds

GEMEENTERAAD UTRECHT 2009

Gemeenteraad Utrecht, *Ingmar Heytze benoemd tot stadsdichter van Utrecht*

[Persbericht]. Utrecht, 2009. Geraadpleegd 23 juni 2020 op

<http://www.ingmarheyitze.nl/02->

[09%20Ingmar%20Heytze%20benoemd%20tot%20stadsdichter.pdf](http://www.ingmarheyitze.nl/02-09%20Ingmar%20Heytze%20benoemd%20tot%20stadsdichter.pdf)

HAM et al. 2020

L, Ham, N. Geerdink, J. Oosterman, R. Sleiderink & S. Bax, 'Krijg je nog rente voor een lied? Stadsdichterschap als eer en verdienste sinds de middeleeuwen', in:

Nederlandse Letterkunde, 25, 1, 2020, 99-131.

HARMENS 2009

E.J. Harmens, 'Stadsdichter? Kom dan eens naar Amsterdam!', in: *Trouw*, 21 februari 2009.

VAN HASSELT 2014

H. van Hasselt, 'Waterlijk – prachtig woord', in: *NRC Handelsblad*, 31 januari 2014.

HEYNDERS 2015

O. Heynders, 'De dichter als publieke intellectueel. Ramsey Nasr', in: *Nederlandse Letterkunde*, 20, 2015, 291-316.

HOLTKAMP 2010

R. Holtkamp, 'Publiek heeft geen rol bij keuze stadsdichter', in: *Eindhovens Dagblad*, 21 april 2010.

HOLTKAMP 2012

R. Holtkamp, "'Stadsdichter' bloeit niet in ongunstig klimaat', in: *Eindhovens Dagblad*, 28 december 2012.

JAEGER 2019

T. Jaeger, 'Gershwin Bonevacía is de nieuwe stadsdichter van Amsterdam', in: *NRC Handelsblad*, 30 maart 2019.

JAEGGI 2006

A. Jaeggi, 'Happy gedichtendag allemaal!', geraadpleegd 7 juni

<http://www.jaeggi.nl/weblog/archief/2006/01/index.html>

JANSMA 2019

E. Jansma, 'De Utrechtse dichtersgriep' [Facebook-post], geraadpleegd 23 juni op

<https://www.facebook.com/JansmaEsther/posts/764861527241190>

JANSMA 2019

E. Jansma, 'Open brief over Stadsdichtersgilde: 'Dichters die geen lid zijn komen literair Utrecht niet in'', in: *De Utrechtse Internet Courant*, geraadpleegd 23 juni 2020

op <https://www.duic.nl/open-brief/open-brief-de-utrechtse-dichtersgriep/>

KELDERMAN 2020

L. Kelderman, 'Woorden om de stilte heen: een stadsporet van Amsterdam', in: *Het Parool*, 2 april 2020.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK z.j.

Koninklijke bibliotheek, 'Anna Enquist: biografie', geraadpleegd 10 juni 2020 op

<https://www.kb.nl/themas/nederlandse-poezie/moderne-nederlandse-dichters/anna-enquist/anna-enquist-biografie>

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK z.j.

Koninklijke Bibliotheek, 'Ester Naomi Perquin: biografie', geraadpleegd 13 juni 2020

op <https://www.kb.nl/themas/nederlandse-poezie/moderne-nederlandse-dichters/ester-naomi-perquin/ester-naomi-perquin-biografie>

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK z.j.

Koninklijke Bibliotheek, 'Hester Knibbe: biografie', geraadpleegd 13 juni 2020 op

<https://www.kb.nl/hester-knibbe-biografie>

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK z.j.

Koninklijke bibliotheek, 'K. Schippers, geraadpleegd 10 juni 2020 op

<https://www.kb.nl/themas/nederlandse-literatuur-en-taal/schrijversalfabet/k-schippers>

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK z.j.

Koninklijke bibliotheek, 'Menno Wigman: biografie', geraadpleegd 10 juni 2020 op

<https://www.kb.nl/themas/nederlandse-poezie/moderne-nederlandse-dichters/menno-wigman/menno-wigman-biografie>

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK z.j.

Koninklijke Bibliotheek, 'Mustafa Stitou: bibliografie', geraadpleegd 10 juni 2020 op <https://www.kb.nl/themas/nederlandse-poezie/moderne-nederlandse-dichters/mustafa-stitou/mustafa-stitou-biografie>

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK z.j.

Koninklijke Bibliotheek, 'Robert Anker: biografie', geraadpleegd 7 juni 2020 op <https://www.kb.nl/themas/nederlandse-poezie/moderne-nederlandse-dichters/robert-anker/robert-anker-biografie>

LEWIS 2017

T. Lewis, 'Als je afwijkt mag je niet meer meedoen. Ik vind dat kwalijk', in: *NRC Handelsblad*, 25 februari 2017.

MOERMAN 2002

J. Moerman, 'Bart F.M. Droog eerste Groninger stadsdichter', in: *Dagblad van het Noorden*, 1 februari 2002.

MOERMAN 2002

J. Moerman, 'Stadsdichter Bart Droog: Van sport heb ik de ballen verstand', in: *Dagblad van het Noorden*, 4 februari 2002.

MOLL 2009

M. Moll, 'Minimaal zes stadsgedichten, dat lukt wel', in: *Het Parool*, 28 januari 2009.

MOLL 2017

M. Moll, 'Gretige auteur met open blik', in: *Het Parool*, 21 januari 2017.

MOLL 2018

M. Moll, 'Niemand mag zomaar verdwijnen', in: *Het Parool*, 19 maart 2018.

MOLL 2019

M. Moll, 'De hartslag van de stad in versvorm', in: *Het Parool*, 27 maart 2019.

MONNA 2008

J. Monna, 'Dag Amsterdamse dichter, dag Adriaan Jaeggi', in: *De Groene Amsterdammer*, 132, 25, 2008, 58.

VAN DEN MUIJSENBERG 2013

F. van den Muijsenberg, 'Bitterzoete gedichten', in: *Eindhovens Dagblad*, 7 november 2013.

NICOLASEN 2014

L. Nicolassen, 'Ruzie in Utrechts Dichtersgilde over subsidiegeld', in: *De Volkskrant*, 4 september 2014.

NIEUWENHUIS z.j.

S. Nieuwenhuis, 'Publicaties', geraadpleegd 27 juni 2020 op

<https://stefannieuwenhuis.nl/publicaties-2>

NOORDWOORD 2013

Noordwoord, 'Joost Oomen nieuwe stadsdichter van Groningen', geraadpleegd 28 juni

op <https://www.noordwoord.nl/nieuws/joost-oomen-nieuwe-stadsdichter-van-groningen/>

NOORDWOORD z.j.

Noordwoord, 'Anneke Claus 2009-2011', geraadpleegd 27 juni 2020 op

<https://www.noordwoord.nl/stadsdichtergroningen/anneke-claus-2009-2011/>

NOORDWOORD z.j.

Noordwoord, 'Joost Oomen 2013-2015', geraadpleegd 27 juni 2020 op

<https://www.noordwoord.nl/stadsdichtergroningen/joost-oomen-2013-2015/>

NOORDWOORD z.j.

Noordwoord, 'Lilian Zielstra 2017-2019', geraadpleegd 27 juni 2020 op

<https://www.noordwoord.nl/stadsdichtergroningen/lilian-zielstra-2017-2019/>

NOORDWOORD z.j.

Noordwoord, 'Kasper Peters 2015-2017', geraadpleegd 27 juni 2020 op

<https://www.noordwoord.nl/stadsdichtergroningen/kasper-peters-2015-2017/>

NOORDWOORD z.j.

Noordwoord, 'Renée Luth 2019-2020', geraadpleegd 27 juni 2020 op

<https://www.noordwoord.nl/stadsdichtergroningen/renee-luth-2019-2020/>

NOORDWOORD z.j.

Noordwoord, 'Stadsdichter Groningen', geraadpleegd 27 juni 2020 op

<https://www.noordwoord.nl/stadsdichtergroningen/>

NOSHAD SHARIFI 2015

M. Noshad Sharifi, 'Als ik dicht ben ik meer Merel', in: *NRC.NEXT*, 20 april 2015.

OTTE z.j.

D. Otte, 'Over mij', geraadpleegd 13 juni 2020 op <https://derekotte.nl/over-mij/>

PARKTHEATER EINDHOVEN z.j.

Parktheater Eindhoven, 'Stadsdichter Verkiezing 2017-2019', geraadpleegd van 25 juni 2020 op

https://www.parktheater.nl/nl/programma/5904/stadsdichter_verkiezing_2017_2019/

PARKTHEATER EIDNHOVEN z.j.

Parktheater Eindhoven, 'Verkiezing nieuwe Stadsdichter van Eindhoven',

geraadpleegd 25 juni 2020 op

https://www.parktheater.nl/nl/programma/3846/Merel_Morre_/Verkiezing_nieuwe_Stadsdichter_van_Eindhoven/

PENNING 2020

I. Penning, 'Over Iris Penning', geraadpleegd 26 juni 2020 op

<https://www.irispinning.com/>

PETERS 2006

A. Peters, 'Stads- of stadsdeeldichter', in: *De Volkskrant*, 9 februari 2006.

POELMAN 2012

F. Poelman, 'Stadsdichter laat de tram alvast rijden', in: *Dagblad van het Noorden*, 15 mei 2012.

POËZIECENTRUM VZW 2013

Poëziecentrum vzw, 'Stadsdichters Vlaanderen en Nederland', geraadpleegd 5 juni 2020 op

https://www.poeziecentrum.be/sites/default/files/upload/lijsst_stadsdichters_101213.pdf

RIGTER 2020

A. Rigter, 'Publicatie-overzicht', geraadpleegd 26 juni op

<https://arnoudrigter.nl/nieuws/publicatie-overzicht/>

DE ROODE 2019

A. de Roode, 'Reactie Alexis de Roode op open brief: 'Esther Jansma is welkom bij het Gilde'', in: *De Utrechtse Internet Courant*, geraadpleegd 23 juni op

<https://www.duic.nl/open-brief/reactie-alex-de-roode-open-brief-esther-jansma-welkom-bij-het-gilde/>

VAN RUITEN 2011

J. van Ruiten, 'Ik wilde mij ontwikkelen, mezelf heruitvinden', in: *Dagblad van het Noorden*, 22 januari 2011.

VAN RUITEN 2012

J. van Ruiten, 'Poëzie dichter bij de burger', in: *Dagblad van het Noorden*, 28 april 2012.

SCHOONEN 2016

R. Schoonen, 'Woorden geven aan Eindhoven-gevoel', in: *Eindhovens Dagblad*, 1 september 2016.

SCHOONEN 2018

R. Schoonen, 'Pierre Maréchal uit Eindhoven: dichter met passie voor het milieu', in: *Eindhovens Dagblad*, 21 juli 2018.

SINGEL UITGEVERIJEN z.j.

Singel Uitgeverijen, 'Jana Beranová', geraadpleegd 13 juni 2020 op <https://www.singeluitgeverijen.nl/auteur/jana-beranova/>

SLIM & DE ROOK 2019

T. Slim & P. de Rook, *Juryrapport Stadsdichter gemeente Groningen (2019-2020)*. Groningen, 2019. Geraadpleegd 27 juni 2020 op <https://www.noordwoord.nl/wp-content/uploads/UPLOAD/20190204-Juryrapport-Stadsdichter-gemeente-Groningen.pdf>

SLOTBOOM 2015

A. Slotboom, 'Dichters hard aan het werk gezet', in: *Rotterdams Dagblad*, 20 april 2015.

SPEET 2008

F. Speet, 'Dichten voor eigen parochie. Stadsdichters in Nederland en Vlaanderen.', in: *Ons Erfdeel*, 51, 2008, 20-29.

STARIK 2010

F. Starik, 'Dagboek stadsdichter I', geraadpleegd 7 juni 2020 op <http://www.starik.nl/wp/stadsdichter/2010/dagboek-stadsdichter-i/#more-906>

STARIK z.j.

F. Starik, 'Bio', geraadpleegd 10 juni 2020 op <http://www.starik.nl/wp/bio/>

STICHTING LITERAIRE ACTIVITEITEN AMSTERDAM 2013

Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam, 'Avond van de stadsdichter', geraadpleegd 7 juni 2020 op <https://slaa.nl/programma/avond-van-de-stadsdichter/>

STICHTING LITERAIRE ACTIVITEITEN AMSTERDAM 2019

Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam, 'Nieuwe Stadsdichter van Amsterdam', geraadpleegd 7 juni 2020 op <https://slaa.nl/poezie/nieuwe-stadsdichter-van-amsterdam/>

STICHTING LITERAIRE ACTIVITEITEN AMSTERDAM 2019

Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam, ‘Stadsdichter van Amsterdam’,
geraadpleegd 7 juni 2020 op <http://slla.nl/stadsdichter/>

TEMME 2019

B. Temme, ‘Esther Jansma valt subsidieslurpende Ingmar Heytze (en zijn Utrechts
Stadsdichtersgilde) aan’, in: *Tzum*, geraadpleegd 23 juni 2020 op
[https://www.tzum.info/2019/05/nieuws-esther-jansma-valt-subsidieslurpende-ingmar-
heyitze-en-zijn-utrechts-stadsdichtersgilde-aan/](https://www.tzum.info/2019/05/nieuws-esther-jansma-valt-subsidieslurpende-ingmar-heyitze-en-zijn-utrechts-stadsdichtersgilde-aan/)

TRIMBACH 2007

M. Trimbach, ‘Rense Sinkgraven Groninger stadsdichter’, in: *Dagblad van het
Noorden*, 26 januari 2007.

TRIMBACH 2007

M. Trimbach, ‘Stadsgedichten zijn geen simpele rijmpjes op afroep’, in: *Dagblad van
het Noorden*, 25 januari 2007.

UTRECHTS STADSDICHTERSGILDE z.j.

Utrechts stadsdichtersgilde, ‘Over het gilde’, geraadpleegd 23 juni 2020 op
<https://www.stadsdichtersgilde.nl/over-ons/>

VANASTEN 2017

S. Vanasten, ‘Over materiële oorspronkelijke literatuur in de openbare ruimte. Het
hedendaagse stadsdichterschap en zijn visuele poëziedragers en -installaties, naar een
gedicht van Joke van Leeuwen’, in: *Spiegel der Letteren*, 59, 2-3, 2017, 361-378.

VAN VLERKEN 2003

P. van Vlerken, ‘Wij mensen zijn toch net wolven’, in: *Eindhovens Dagblad*, 22
november 2003.

VAN VLERKEN 2004

P. van Vlerken, ‘Proeve van bekwaamheid. Stadsdichter begint aan ‘klein avontuur’’,
in: *Eindhovens Dagblad*, 10 juli 2004.

VAN VLERKEN 2005

P. van Vlerken, ‘Frans van Hoof – nieuwe stadsdichter wil verzoener zijn’, in:
Eindhovens Dagblad, 2 november 2005.

VAN VLERKEN 2009

P. van Vlerken, ‘Verkiezing stadsdichter aan zijden draadje na conflict over
dichtbundel’, in: *Eindhovens Dagblad*, 29 oktober 2009.

VAN VLERKEN 2010

P. van Vlerken, 'Extra taak voor stadsdichter?' in: *Eindhovens Dagblad*, 15 mei 2010.

DE VliegH 2020

S. de VliegH, 'Na de 'grote' is er nu de 'kleine' stadsdichter', in: *Rotterdams Dagblad*, 31 januari 2020.

VAN DE VUSSE 2010

P. van de Vusse, 'Meer mogelijk met het gilde', in: *Utrechts Nieuwsblad*, 28 oktober 2010.